zpravodaj

Zpravodaj
Čechů a Slováků ve Švýcarsku

Spravodaj
Slovákov a Čechov vo Švajčiarsku

Cena jednotlivého výtisku: 5 CHF

12

ročník 49/2016

Všem našim čtenářům přejeme krásné a pohodové Vánoce, plné radosti, klidu a úsměvů

Vážené čtenářky, vážení čtenáři Zpravodaje,

z celého srdce přejeme Vám i Vašim nejbližším klidné a příjemné Vánoce, do nového roku 2017 hodně štěstí, dobré zdraví a spokojenost. Děkujeme Vám za Vaši spolupráci, trpělivost, aktivitu při posílání příspěvku do našeho společného časopisu. Věříme, že s Vaší pomoci bude moci Zpravodaj žít dál, vždyť vstupujeme již do jubilejního 50. roku jeho existence!

Frohe Weihnachten und ein glückliches neues Jahr
Joyeux Noël et bonne année
Buon Natale e felice anno nuovo
Merry Christmas and a happy New Year
Feliz Navidad y Próspero Ano Nuevo

Vaši

Helena Springinsfeld	*Andrej Hrico*	*Maria Cron*
jednatelka svazu spolků	*vedoucí redaktor*	*předsedkyně Svazu spolků*

Obsah

Čas vánoční **3**
Kouzelné české Vánoce / *Petra Hubálková* 3
Návštěva / *Vratislav Maňák* 4
Kapří duše / *Štěpán Húsek* 5
Ze Slovenska **6**
Slovenské vlaky zdarma si oblíbili i Češi 6
Ze zahraničí **7**
Ako Putin vyvolá vojnu na Pobaltí a ako tým zničí Európu / *Paul D. Miller* 7
Strategie Kremlu: balancovat na hraně třetí světové války / *Jan Grohmann* 10
Přemýšlení o fiasku / *Ota Ulč* 13
Věda **15**
Spánek – třetina našeho života? / *Miloš Dokulil* 15
Čtení na volnou chvíli **16**
Krátká vážná známost / *Milan Cimburek* 17
Muž proti státu / *Martin Prachař, Šárka Petráková, Marcel Šulek* 19
K domovskému právu pro H. a T. Manna v předválečné ČSR / *Ivan Pfeifer* 25
Příroda **27**
Je s námi konec? 27
Jak rychle se vrátil život po pádu planetky, která zabila dinosaury / *Vladimír Socha* 29
Zdraví **31**
Ak sa chcete zbaviť rizikových znamienok, je vhodný čas / *Zuzana Matkovská* 31
Virus Zika už není celosvětovou hrozbou, boj ale neskončil 34
Sport **35**
Popáté jsou nejlepší! 35
Ešte raz Vianoce **37**
Ako správne pripraviť „vianočnú kávičku“ (Rozhovor) / *Felícia Boronkayová* 37
Z činnosti spolků **43**
Literární večer s českým prozaikem Markem Šindelkou / *Antonín Vlček* 43
Naše sportovní neděle / *Monika Skálová* 44
Pobavme se, zasmějme se **45**
Oznamy a inzerce **47**
na konci: **Výmena stráží v Zpravodaji /** *A.Hrico* (v tištěném Zpravodaji na 2.str.obalu)

Vážené čtenářky, vážení čtenáři !

V tomto výtisku Zpravodaje je pro Vás (odběratele ve Švýcarsku a ČR) vložena poukázka na předplatné pro rok 2017. Velice Vás prosíme, abyste úhradu uskutečnili nejpozději do konce tohoto měsíce, neboť od včasného zaplacení existenčně závisí další vydávání Zpravodaje.

Roční předplatné na rok 2017 ve Švýcarsku zůstává CHF 55,00, v Evropě (mimo Švýcarska) CHF 60,00, nebo ekvivalent v domácí měně, v zámoří CHF 65,00, nebo ekvivalent v domácí měně.

Pro platby elektronickou cestou najdete bankovní spojení, včetně IBAN a BIC, na straně 52 Zpravodaje v rubrice „Jak uhradit inzeráty a předplatné za Zpravodaj“.

V těžké ekonomické situaci předem děkujeme všem, kteří podpoří Zpravodaj libovolnou vyšší částkou, než je výše předplatného.

Přejeme Vám i Vašim rodinám radostné prožití vánočních svátků a po celý příští rok hodně zdraví a spokojenosti.

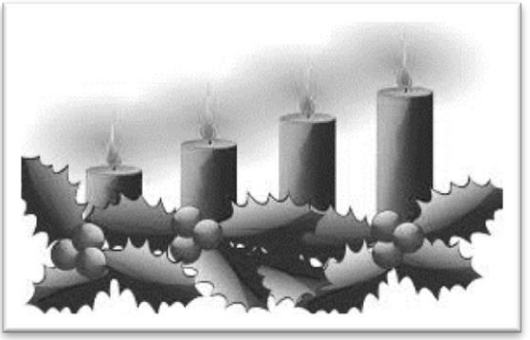
Vaše redakce, administrace a Správní rada Zpravodaje

Čas vánoční

Kouzelné české Vánoce

Vánoce patří v České republice k největším a nejoblíbenějším svátkům. Ulice rozzářené tisíci světel, slavnostní výzdoba a koledy znějící na každém kroku nenechají nikoho na pochybách, že je tu jedno z nejkrásnějších období v roce.

Předzvěstí blížících se Vánoc je advent. Začíná čtvrtou neděli před Štědrým večerem a trvá až do Štědrého dne. K adventu neodmyslitelně patří typický kulatý věnec se čtyřmi svíčkami, které se postupně zapalují. Jejich světlo symbolizuje příchod Krista. Především ve městech se v tuto dobu rozsvěcují vánoční stromky na náměstích a začínají také obvyklé vánoční trhy, na kterých je možné koupit mnoho tradičních dárků.

Děti každoročně netrpělivě očekávají 6. prosinec, svátek svatého Mikuláše. V předvečer tohoto dne totiž přichází do mnoha českých domovů Mikuláš, anděl a čert. Za písničku nebo básničku Mikuláš děti obdaruje sladkostmi a ovocem anebo je naopak pokárá, že během roku zlobily, a místo sladkostí nadělí jen uhlí a brambory. V rodinách, kam Mikuláš nepřijde osobně, stačí, aby děti přes noc pověsily za okno punčochu, a ráno v ní najdou, co si zaslouží.

Vyvrcholením vánočního období je 24. prosinec, tedy Štědrý den. V mnoha domovech začíná poslechem koled a zdobením stromečku. Oběd je na Štědrý den velmi skromný a liší se podle zvyků v jednotlivých krajích – někde se jí vánočka, jinde kuba nebo hubník. Kdo chce ale večer vidět zlaté prasátko, měl by se celý den postit. I štědrovečerní tabule se různí, nejčastěji se však podává rybí polévka, smažený kapr a bramborový salát.

Podle tradice se ke štědrovečernímu stolu usedá s první vycházející hvězdou. Pod talíře všech stolujících se dává šupina z ryby, která symbolizuje peníze a hojnost. V průběhu večeře se nikdo nesmí zvednout od stolu, aby se příští Vánoce rodina zase sešla pohromadě. Někde se na Štědrý den dodržují i další staré zvyky, například lití olova nebo krájení jablek.

Hlavním křesťanským svátkem je Boží hod vánoční, připadající na 25. prosinec – v tento den si připomínáme narození Ježíše Krista. Následujícího dne, na svatého Štěpána, bylo dříve zvykem, že děti chodily od domu k domu a koledovaly. Za své snažení byly obvykle odměněny ovocem a občas i malým penízem. V dnešní době se již na koledu nechodí, ale tento zvyk se zachoval v podobě krásných vánočních písní.

Petra Hubálková

Povídka pod stromeček

Návštěva

Vteřinová ručička budíku opisovala kruh. Noc byla světlejší než jindy a svítila oranžově. Svítila i přes zatažené závěsy. A hlaholila a praskala. Nemohl jsem usnout, i když jsem strčil hlavu pod polštář. A pak zapraskala přímo u mých nohou.

Na pelesti postele seděla žena ve světlém kabátu. Nevím, kde se v mém pokoji vzala. Vlasy měla jemné jako hedvábný papír. Koukala na mě svýma velkýma šedýma očima a krčila nos. Byla bílá jako albín a mně připomínala Lucii. Vlastně jsem si myslel, že to je Lucie, i když ta mi klíče vrátila už před svátky.

Chtěl jsem něco říct, ale ona mi položila ukazováček na ústa, abych mlčel. Chtěl jsem vstát, ale ona vztyčila dlaň, abych zůstal ležet. Prohlížela si mě. Sáhla mi na čelo, prsty mi přejela kolem očí.

„Zbylo tu ještě něco?“ zeptala se tiše. Kývnul jsem k pracovnímu stolu, kde stála krabice s posledními věcmi po Lucii. Řetízek, který jsem jí už nedal, kaštany sesbírané v parku, flakónek od voňavky, sluneční brýle, šortky na spaní, otlučený keramický hrnek, na který nedala dopustit, a šála, kterou měla na první schůzce.

Žena ve světlém kabátě krabici otevřela. Brala z ní jednu věc za druhou, i tu prázdnou lahvičku parfému, vždy si ji prohlédla, a potom strčila do kapsy. Šálu si umotala kolem krku.

„To je všechno?“ zeptala se tiše. Kývnul jsem, ale ona otevřela mou šatní skříň. Asi něco hledala. Po chvíli našla mezi košilemi drobné dámské hodinky, stříbrné a se zašlým páskem. Musely jí tam někdy spadnout při rovnání prádla.

Když je připínala na ruku, vyčítavě se na mě podívala. Já jsem přece nevěděl, že tam jsou, chtěl jsem se ohradit. Nakonec jsem ale neřekl ani slovo. Poodhrnula závěs, vyhlédla na ulici. Potom zkontrolovala čas a pokrčila rameny.

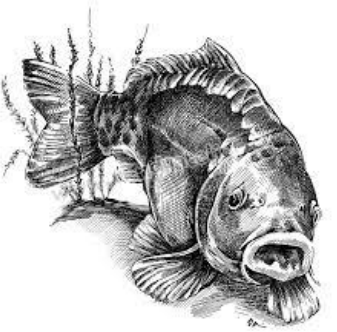
„Už je po půlnoci,“ obrátila se na mě. „Tak se tu měj.“ Ničemu jsem nerozuměl. A když jsem zamrkal, už v pokoji nestála. Všechno jsem pochopil až ráno – při pohledu do zrcadla jsem našel vrásky u očí a vrásky na čele. Nebyla to Lucie. Byla to zlodějka, která mi ukradla rok.

Vratislav Maňák

***

Kapří duše

V jižních Čechách najdeme spoustu rybníků. Chovají se v nich kapři. Na myšlenku chovu ryb, později výlučně kaprů, přišla v minulosti česká šlechta, když hospodářství v jižních Čechách nepřinášela koncem podzimu a v zimě téměř žádný zisk. S tradicí, dnes přesahující osm století, začal Štěpán Netolický. Pokračoval v ní dále Jakub Krčín z Jelčan. Josef Šusta, který působil na třeboňském panství ve druhé polovině 19. století, je označován za nestora moderního českého rybnikářství. Jeho metody chovu se udržely dodnes. Zakládání rybníků a výlov jednoročních kaprů o váze 1-2 kilogramy se stal výhodným obchodem. Evropská Unie považuje kapra za hospodářskou rybu ceněnou nejen v České republice, ale i v Rakousku, Německu a Francii. Neocenitelnou vlastností je rychlý růst a chutné maso, souhlasí-li produkce. Chráněné označení EU "třeboňský kapr" platí od roku 2007. Chov zaměstnává hodně lidí. Poslední článek řetězce tvoří prodavači na ulicích ve velkých městech. I ti z toho mají. Zvážit živého kapra patří k jejich umění. Dovedou z něho finančně těžit.

Kapr je rybou, bez které si mnozí lidé v České republice Vánoce nedovedou představit. Přestože jde o rybu málo ušlechtilou, páchnoucí bahnem, pokud se výlov neprovede již v říjnu a ryba se nevyčistí v sádkách, kde se promývají čistou vodou. Kapři v nich zůstanou až do doby prodeje. Nekrmí se, protože netrpí hladem. Chladná voda zpomalí jejich metabolismus a odstraní se přebytečný tuk. V sádkách se zlepšuje kapří kvalita a ryby jsou "po ruce", připraveny k distribuci. Přesto se doporučuje nechat kapra doma před zabitím "dočistit" ve vaně plné vody. Plave-li v koupelně ve vaně aspoň den, zbylý bahenní pach zmizí. Kapr je bioprodukt. Může mít malé rozdíly v kvalitě a chuti masa podle přírodní potravy nebo přikrmování. Z plovoucího kapra doma mívají svou radost děti. Chodí ho pozorovat, jak se "cachtá". Mohli jsme to vidět v příběhu rodiny před Vánoci v televizním seriálu s panem Tau.

Vraťme se však k rodině a historce z domu autora! Kapr tam patřil dlouho k tradičnímu vánočnímu jídlu. Při jeho zabití asistovala a pomáhala babička. Držela rybu v rukavicích a dcera ho odborně usmrtila dovedně vedenou ranou dřevěnou paličkou. Tak tomu bylo také tentokrát...

Babička přinesla živého kapra z koupelny do kuchyně a položila ho na prkno na stole. Dcera se rozpřáhla a udeřila rybu po hlavě. Při dopadu paličky vypustila řízný prd. "Tvůj kapr vypustil právě duši", pravila babička. A Vánoce se rozběhly...

Štěpán Húsek

Čtěte také silvestrovskou povídku „Krátká vážná známost“ v rubrice „Čtení na volnou chvíli“

Ze Slovenska

Slovenské vlaky zdarma si oblíbili i Češi
Žádost si podalo už 26 tisíc lidí

Elektrické soupravy 671 pro slovenské dráhy vycházejí z modelu 471, známého v Česku jako City Elefant. *foto: Škoda Vagonka*

Do systému bezplatného cestování ve státem dotovaných vlacích na Slovensku se zaregistrovalo více než 26 tisíc občanů Česka. Tvoří tak nejpočetnější zahraniční skupinu cestujících, kteří se zapojili do projektu přepravy zdarma.

Vyplývá to z údajů, které zveřejnil slovenský státní vlakový dopravce Železničná spoločnosť Slovensko (ZSSK).

Bezplatnou přepravu dětí, studentů, seniorů či osob, které pobírají například invalidní nebo sirotčí důchod, zavedla v roce 2014 předchozí vláda současného premiéra Roberta Fica. Kromě obyvatel Slovenska se možnost cestování zdarma vztahuje i na zmiňované skupiny lidí z ostatních členských států EU.

Podmínkou je přihláška do zvláštního systému, přičemž cestující musí mít na každou cestu bezplatnou jízdenku.

Na pětimilionovém Slovensku se do systému bezplatného cestování ve vlacích zaevidovalo do konce října 990 581 lidí. Za zahraničí se zaregistrovalo přes 31 tisíc osob, z toho bylo 26 645 cestujících z Česka.

Češi, kteří dlouhodobě tvoří nejpočetnější skupinu zahraničních turistů na Slovensku, tak bezplatnou přepravu ve slovenských vlacích mohou využít například při jízdě na dovolenou.

Zhruba čtyři z deseti cestujících ve vlacích ZSSK za jízdu neplatí. Za prvních deset měsíců letošního roku ZSSK přepravila 54,7 milionu osob, z toho bezplatně přes 22 milionů cestujících, tedy meziročně o asi desetinu více. Každý cestující zaregistrovaný do bezplatné přepravy uskuteční v průměru 21 jízd ročně.

Cestování zdarma pro vybrané kategorie cestujících se vztahuje nejen na státem dotované spoje ZSSK, ale také na vlaky dopravce RegioJet z české skupiny Student Agency na regionální trati z Bratislavy do Komárna. Také na provoz souprav na této trase přispívá stát.

Zdroj:http://byznys.lidovky.cz

Exklusivně pro čtenáře Zpravodaje přikládáme link pro registraci u ZSSK:
https://ikvc.slovakrail.sk/customer-account-web/pages/reg/registration-smart.xhtml

Ze zahraničí

Ako Putin vyvolá vojnu na Pobaltí a ako tým zničí Európu

Analytik Paul D. Miller (na snímke), ktorý predpovedal ruskú inváziu na Ukrajinu, píše, že do dvoch rokov čaká niečo podobné aj Pobaltie. Tu je jeho komentár:

Pred štyrmi rokmi som predpovedal ruskú inváziu na Ukrajinu. Tu je moja ďalšia predpoveď, ktorá sa už možno mnohým ľuďom bude zdať ako samozrejmá: ďalšie na rade sú pobaltské štáty a pre budúceho prezidenta Donalda Trumpa to bude jednou z prvých a najväčších výziev.

Zrejme to tiež nebude mať podobu otvorenej invázie.

„Zdá sa, že Kremeľ sa riadi osobitnou formou ruského nacionalizmu.„

Ruský prezident Vladimir Putin má jasný cieľ a prepracovanú taktiku, ako ho dosiahnuť. Nejde však o plán, o ktorom hovoria mnohí analytici, ktorí sa hlásia k politckej teórii realizmu.

Niektorí tvrdia, že sleduje základné racionálne a obranné ciele: rozširovanie NATO chápe ako hrozbu a Rusko sa len bráni. Západ rozšíril svoju sféru vplyvu na úkor Ruska a Rusko vracia úder. Preto je podľa Johna Mearsheimera „kríza na Ukrajine chybou Západu“.

Je to nezmysel

Ako v prípade mnohých akademikov, ktorí sa hlásia k realistickému výkladu diania vo svete, je to nezmysel. Putin sa neriadi chladným kalkulom racionálneho chápania vlastných záujmov, pretože tým sa neriadi žiadny človek. Nie sme Vulkáni zo Star Treku.

Riadime sa našim vnímaním vlastných záujmov, tak, ako ich v našej hlave vytvárajú naše hlbšie zakorenené predpoklady a viera – ktorú môžeme nazvať ideológiou alebo náboženstvom.

„Putinovi sa už podarilo znížiť dôveryhodnosť NATO.„

Putin verí, že hegemónia Ruska v blízkom okolí je pre ruskú bezpečnosť nutnosťou, pretože sám verí v historickú úlohu ruského národa.

Putin (a možno ešte viac ako ľudia v jeho najbližšom okolí) nie je len nacionalistom.

Zdá sa, že Kremeľ sa riadi osobitnou formou ruského nacionalizmu, do ktorej sa vnáša náboženstvo, osud a mesianizmus. Z tohto pohľadu je Rusko strážcom ortodoxného kresťanstva a má úlohu ochraňovať a rozširovať vieru.

Skutočne racionálne Rusko by nepovažovalo rozširovanie NATO a Európskej únie ako hrozbu, pretože liberálny systém je otvorený a rozšíril by aj ruskú bezpečnosť a prosperitu. No pre Putina a ďalších Rusov, ktorí sa na svet pozerajú cez pohľad ruského náboženského nacionalizmu, je Západ apriórnou hrozbou pre jeho úpadok a globalizáciu.

Rozklad NATO je nutný

Z tohto pohľadu NATO nie je len neškodným ochrancom liberálneho poriadku v Európe, ale nepriateľským agentom úpadkového Západu a hlavnou prekážkou ruskej výnimočnosti.

„Namiesto toho vyvolá Putin nejasnú vojenskú krízu cez prostredníkov, ku ktorým sa nebude otvorene priznávať.„

Preto je súčasťou Putinovej taktiky rozklad NATO. Konkrétne musí dosiahnuť, aby článok 5 Washingtonskej zmluvy, ktorý zaručuje ochranu napadnutým členom, stratil svoj zmysel.

Putinovi sa už podarilo znížiť dôveryhodnosť NATO. Jeho posledné dva ciele, Gruzínsko a Ukrajina, neboli síce členmi NATO, no v roku 2008 ich výslovne a verejne ubezpečili, že sa neskôr členmi stanú. Rusko jasne a otvorene nesúhlasilo, aby sa tieto krajiny stali členmi a potom napadlo ich územie.

Ruské invázie vytvorili sporné územia – Južné Osetsko, Abcházsko a Krym – ktoré okupujú ruskí vojaci. Žiadna krajina sa nestane členom NATO, ak časť jej územia okupuje Rusko.
Medzinárodná situácia je pre ruskú snahu rozširovať sa najprijateľnejšia od konca studenej vojny.

Európska jednota sa rozpadá. Členovia aliancie spochybňujú hodnotu spoločného bezpečnostného paktu. A budúci americký prezident je otvorene naklonený Rusku a pripravený ospravedlňovať nezodpovedné konanie Moskvy.

Ešte nebezpečnejší krok

Putinov ďalší krok je ešte nebezpečnejší ako tie predošlé, pretože sa zrejme posunie do pobaltských štátov, ktoré už členskými štátmi NATO sú. Cez hranicu štátov nepošle veľké skupiny uniformovaných ruských vojakov, ani najopatrnejšie štáty NATO by si nedovolili ignorovať otvorenú inváziu.

Namiesto toho vyvolá Putin nejasnú vojenskú krízu cez prostredníkov, ku ktorým sa nebude otvorene priznávať. To všetko sa zrejme stane v najbližších dvoch rokoch.

Nepokoje zrejme spustia rusky hovoriaci občania Lotyšska alebo Estónska (asi štvrtinu ľudí v týchto krajinách tvoria etnickí Rusi). Budú demonštrovať za svoje práva a tvrdiť, že ich prenasledujú, budú požadovať „medzinárodnú ochranu“. Objaví sa až podozrivo dobre vyzbrojený a vycvičený „Ľudový front na oslobodenie ruského Pobaltia“. Niekoľko atentátov na vysokopostavených ľudí a bombové útoky dostanú pobaltské krajiny na pokraj občianskej vojny. V menšej miere sa môžu objaviť aj povstalecké skupiny.

Rusko bude blokovať všetky rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, ale ponúkne služby svojich mierotvorcov.

Ako zareaguje NATO?

Stretne sa Severoatlantická rada, najvyšší politický orgán NATO. Poľsko bude požadovať zásah v súlade s článkom 5, vyhlási, že Pobaltie čelí útoku Ruska a bude žiadať kolektívnu obranu proti ruskej agresii. Nemci a Francúzi budú rázne proti.

Každý sa pozrie na Spojené štáty, to oni nakoniec rozhodnú, na ktorú stranu sa aliancia postaví.

Ak aliancia článok 5 nevyužije, spoločná obrana členov NATO stratí svoj zmysel. Žiadny členský štát už nebude veriť, že NATO mu pomôže v prípade ruského útoku. Gepolitické hodiny sa vrátia do roku 1939. Niektoré štáty strednej Európy sa nakoniec môžu rozhodnúť viezť sa spolu s Ruskom.

Iní, najmä Poľsko, sa začnú po zuby ozbrojovať. Putinov sen o rozdelenom Západe a otvorenom bojovom poli v Európe sa stane skutočnosťou.

Ak by však aliancia článok 5 využila, bolo by to vyhlásením vojny Západu proti Rusku. A až v tomto momente sa Trump bude musieť naozaj rozhodnúť, či je pre neho obrana Lotyšska hodná rizika tretej svetovej vojny.

Paul D. Miller, Foreign Policy

Autor je odborníkom na medzinárodnú bezpečnosť, pôsobí na Národnej obrannej univerzite vo Washingtone. *(Zdroj: TASR/AP)*

Strategie Kremlu: balancovat na hraně třetí světové války

Kreml přizivuje možnost vypuknutí třetí světové války jako součást strategie zahraniční politiky. Tuto geopolitickou hru „na ostří nože“, která má kořeny v zahraniční politice Sovětského svazu, popisuje ruský autor Vadim Štěpa ve svém článku „Rusko osamoceno. Proč nikdy neopustilo hru na třetí světovou“.

Ruská jaderná ponorka třídy Akula | foto: Ilja Kurganov, CC-BY, Creative Commons

Hra na válku

Hned na úvod Vadim Štěpa (z ruského on-line časopisu Spektrum) odkazuje na výsledky výzkumu Alexeje Levinsona z ruského nezávislého politologického a sociologického institutu Levada, podle kterého Rusové nevylučují vypuknutí třetí světové války.

Institut Levada, ruská nezávislá organizace pro průzkum veřejného mínění, se letos v září ocitla na seznamu takzvaných zahraničních agentů. Informaci o zařazení Levady na „černý seznam“ oznámilo ruské ministerstvo spravedlnosti.

Šéf zahraničního výboru horní komory ruského parlamentu Konstantin Kosačov na své facebookové stránce napsal, že agentura Levada dostává finanční příspěvky „od neprůhledných zdrojů“ z USA, Británie, Německa a dalších zemí, které nejsou Rusku přátelsky nakloněny.

Kreml podle Štěpa cíleně hraje hru na "třetí světovou", jako součást zahraniční politiky. Touto optikou se dá dívat i na některé vyhrocené výroky ruských politiků. Například Vladimír Putin uvedl, že při anexi Krymu nechal pro jistotu aktivovat jaderné zbraně.

Většina Rusů, na základě výzkumu Levinsona, sice nevylučuje třetí světovou válku, ale riziko vypuknutí války berou jako „součást hry" a vypuknutí světového konfliktu považují za hypotetické a nepravděpodobné. Podle Levinsona Rusové jednoduše neberou ruské vojenské konflikty vážně a zachází s nimi jako s druhem hry nebo sportovního zápolení se Západem.

„Je důležité si uvědomit, že většina Rusů nechce válku, ale je ochotna jít do vojenské parity. Mají důvěru v to, že Rusko bude reagovat na hrozbu, pokud se objeví. Minimálně ve vztahu k tomu, že máme jaderné zbraně nebo vzhledem k tomu, že v duchovním smyslu máme větší právo než oni. Za námi stojí historické právo. To je klíč," komentuje duchovní a myšlenkový postoj Rusů v soupeření se Západem Levinson.

„Starý strach z jaderné války, jako absolutní konec, jako něco nevyhnutelného, strach z období studené války, částečně zůstal. Ale pro většinu populace jsou veškeré spekulace o jaderných zbraních něco jako hra. Hru, kterou hrajeme se Západem. Nemohu říct, že se jedná o rozhodující počet lidí, ale tvrdí to hodně z nich. Je důležité připomenout, co říká Jurij Levada (zakladatel centra Levada - pozn. AN): Ruské kolektivní vědomí mnoho kritických problémů vnímá jako hru modality (hru o tom, co je možné a co ne - pozn. AN). Platí to i pro vztah se Spojenými státy, a to i v období vyhrocených vztahů. Ukázalo se, že na jedné straně skutečné konflikty s obětmi z řad civilního obyvatelstva jsou považovány za hry, na druhé straně opravdovému sportu je dáván mnohem větší smysl - vede to dokonce až k militarizaci sportu. Jedno se stává více jako druhé," říká Levinson.

Vyhrocení vztahů mezi Západem a Ruskem podle Levinsona jednoznačně nastalo po záboru Krymu. Ruská veřejnost vnímá zábor Krymu jako zlomení nepříznivých dohod, pravidel a zákonů, které Rusku diktoval Západ. Rusové začali po záboru Krymu opět sami sebe považovat za velmoc.

Naopak Západ vidí za záborem Krymu neuvážené podkopání bezpečnostní stability v Evropě, porušování dohod, zničení důvěry mezi Západem a Ruskem a začátek politického a bezpečnostního období chaosu.

Kdo je s Ruskem?

Štěpa se ve vlastním článku ptá, kdo vlastně skutečně stojí na straně Ruska a kdo bude na straně Ruska ve třetí světové? Podle něj to nebude určitě Čína, která má ke Spojeným státům mnohem více pragmatický přístup.

Ostatně stačí se podívat na úroveň vzájemného obchodu. V roce 2014 obchod mezi Čínou a USA dosáhl 521 miliard dolarů a Spojené státy jsou tak s přehledem největší obchodní partner.

Rusko-čínský obchod v roce 2014 dosáhl 89 miliard dolarů, Rusku tak patří deváté místo za Brazílií coby nejdůležitější obchodní partner Číny.

Štěpa ani nevěří běloruskému prezidentovi Lukašenkovi nebo kazašskému prezidentovi Nazarba-

jevovi, že by se v osudové bitvě přidali na stranu Ruska. Podle Štěpy se na stranu Ruska přidají snad jedině obskurní „státní“ útvary jako Doněcká lidová republika, Podněstří nebo Jižní Osetie.

„Při vypuknutí světové války taková aliance (Bělorusko, Čína, Kazachstán, atd. - pozn. AN) nebude očividně fungovat. Ale je to vinou Kremlu a propagandistů. Vlastní vinou se dostali do globální izolace, když opakovali banální větu Alexandra II., že Rusko má pouze dva spojence - armádu a námořnictvo. Takže Rusko zůstalo na světové scéně hrdě osamoceno,“ píše ve svém článku Štěpa.

Snaha o obnovu Sovětského svazu

Podle autora Rusko anexí Krymu ukázalo, že chce být znovu velmocí a neřeší mezinárodní smlouvy. „Takové porušování smluv však může být dvousečná zbraň, protože pokud smlouvy porušíte, přestane se o nich jednat a ztratí se důvěra,“ píše Štěpa.

Dalším problémem je, že se Rusko snaží pokračovat v imperiálních tradicích. Podle Štěpy Rusko „přirozeně“ pokládá veškerý postsovětský prostor za svůj. Údajně proto také Vladimir Putin založil v roce 2011 Euroasijský svaz.

Ruský politolog Dmitrij Orlov roku 2011 uvedl, že do Eurasijské unie by se časem mohly kromě postsovětských států připojit také státy údajně kulturně a historicky blízké jako Finsko, Maďarsko, Česko, Bulharsko, Vietnam, Mongolsko, Kuba nebo Venezuela.

Nicméně podle ruského autora řada států vidí Euroasijský svaz jako reinkarnaci Sovětského svazu, a nemají proto zájem se podřídit politické a hospodářské moci Moskvy.

„Vedení Kremlu zcela selhalo v tom smyslu, že pokud chce jakákoliv říše předstírat, že má globální postavení, musí mít rovněž globální přitažlivost, něco, co nabídne světu, nějaký civilizační projekt, díky kterému se budou ostatní země chtít připojit,“ komentuje Štěpa globální ambice Kremlu.

Otázka tedy zní: „Jaký civilizační projekt a budoucnost civilizace Rusko nabízí okolnímu světu?“

Civilizační projekt Ruska

Rusko dnes okolnímu světu nabízí pouze neurčitou ideu „Ruského světa“. Moskva se snaží sama

sebe vylíčit jako obhájce „morálního konzervatismu“ vůči „prohnilému a dekadentnímu“ Západu.

„Všechny geopolitické projekty Kremlu (dokonce pokus hrát separatismus na světové mapě) zdůrazňují konfrontačnost - jejím hlavním cílem je antiamerikanismus. Ale veškeré projekty postavené pouze na „anti“, které nemají vlastní hodnotný obsah, nikdy nevyhrají,“ píše ve svém článku Štěpa.

Podle ruského autora samozřejmě řada zemí má problémy se Spojenými státy. Avšak doba, kdy se Moskva považovala za samotného vůdce „pokrokového lidstva“, už dávno odezněla, jen Kreml si stále myslí, že to je pravda.

„Historicky třetí světová válka už proběhla - nazývala se studenou válkou. A v tomto konfliktu Spojené státy a jejich spojenci dosáhli vítězství nad Sovětským svazem a celým sovětským blokem. Hlavní zbraní této války ale nebyly rakety, ale počítače, džíny a rock'n'roll," píše Štěpa. „Byla to válka za svobodného moderního jedince, se všemi jeho všestrannými zájmy, proti starým ideologickým dogmatům, které zůstaly po revolučním komunismu. Stárnoucí politbyro s kultem „hrdinné minulosti" nemělo potřebnou měkkou sílu, a proto nevyhnutelně tuto válku prohrálo."

Štěpa se domnívá, že Putin dělá stejnou chybu a navíc ruský prezident nechápe, že Sovětský svaz neprohrál studenou válku kvůli americkému spiknutí, ale kvůli vlastnímu selhání. Stejně jako politbyro i Vladimir Putin sází na obsedantní kult hrdinného vítězství nad nacistickým Německem.

„Proč v Rusku každým rokem zesiluje kult vítězství v druhé světové válce, ačkoliv události té doby padají čím dál hlouběji do minulosti? Toto vítězství bylo zbožněním historické kremelské říše, když se cítila pánem poloviny světa," píše Štěpa.

„Rusko se ocitá nejen v politické, ale i historické samotě, protože zatímco zbytek světa se soustředí na nové technologie, Rusové za Putina sní o éře Stalina nebo dokonce Ivana Hrozného," píše Štěpa a na závěr článku dodává: „Vrátíme-li se k ruskému kolektivnímu vědomí „herních modalit", jak bylo popsáno sociologem Levinsonem, je možné uvést: Nejhorší situace pro hráče není prohra, ale to, když s ním nebude prostě nikdo chtít hrát."

Jan Grohmann, Armádní noviny, zdroj: Profile; СПЕКТР

0ta Ulč

Přemýšlení o fiasku

Porovnávám nejpopulárnější americké časopisy. Týdeník Time 1. srpna 2016 na obálce mladistvý portrét Hillary s vesměs pochvalným textem. Její tehdejší prezidentský konkurent Donald Trump se v té době na obálce Time objevil aspoň třikrát.

První záběr jsem postřehl 25. července, jeho mohutnou blond hřívu zezadu na křesle s výsměšným kovovým vysvětlením THE PRESIDENT, January 20, 2017, den inaugurace, jíž on se ovšem nedočká, hahaha.

Druhý záběr 22. srpna, toť Trumpova tvář s vysvětlujícím jedním slovem MELTDOWN - prezentace procesu rozpouštějící se tváře patetické postavy.

Záběr třetí, s datem 24. října čili již jen pouhé dva týdny před velmi překvapujícími volbami, s obálkou zvlášť výsměšnou, na níž se Trumpova vizáž natolik potupně scvrkla s vysvětlením TOTAL MELTDOWN - důkaz, že už se ta trapná nepříjemnost zcela rozpouští, definitivně pryč s ní.

A pak to tedy dopadlo hodně jinak. Nastalo hledání příčin, viníků, nikoliv ovšem ve vlastních řadách. Třeba se zmínit, že prezidentská kandidátka se ve své kampani téměř výlučně soustřeďovala na satanské vlastnosti svého rivala, zatímco svou nejposlednější tiskovou konferenci uspořádala před 250 dny čili už kdysi hodně dávno.

Nicméně ona zůstávala. Nejlepší nadějí Ameriky ("America's best hope," takto nazván úvodník ve velmi vlivném britském zdroji The Economist, 5. listopadu 2016 - pouhé tři dny před volbami), stejně jako vlastně všechny ostatní sdělovací prostředky, rovněž velebící tuto kandi-

dátku. Zde hodnocenou jako revolucionářku, zkušenou ženu, ztotožňující se se zahraničními úspěchy prezidenta Obamy.

Trump je hodnocen hodně jinak: TURPITUDE ("podlost, hanebnost, zvrhlost").
"Volba to není obtížná. Ve své kampani denně Trump dokazuje, že by byl hrozným prezidentem, zneužívá rasového napětí, nesouhlasíme s ním v otázkách životního prostředí, imigrace..." Sprosťák, narcicista, rasista, naparádněný pompézní (tawdriness) panák, takové a ještě horší to je.

\- - -

Barack Hussein Obama, velmi brzo již končící nájemník Bílého domu, se ovšem o svém překvapivém nástupci nijak obdivně nevyjadřoval. Ve svých projevech zdůrazňoval jeho naprostý nedostatek kvalifikace, na což dotyčný reagoval s nemenší dávkou pohrdání. Například o Obamově neochotě, ne-li stydlivosti, vyjádřit se o islámském terorismu jako o islámském terorismu, Jeho úporné manipulace s eufemismy, když například mnohonásobné mohamedánské vraždění na vojenské bázi v Texasu zušlechtil přejmenováním na "nehodu v pracovním prostředí."

Prezident vbrzku odcházející se s přicházejícím nástupcem poprvé setkal, spolu víc než hodinu poseděli v Bílém domě, -v prostředí vzájemně víc příznivém, než se dalo
předpokládat. Výsledkem bylo překvapení a v hodně pokrokových kruzích zřetelně nepotlačené popuzení. Například Dana Milbank, pracovník v předním, velice librálním deníku The Washington Post, spolehlivém to hlasu establišmentu, si troufl Obamu aspoň poněkud kaceřovat, poté co on se o Trumpovi vyjádřil jako osobě pragmatické, nikoliv ideologické. Takové hodnocení aby se skálopevnou levicí pořádně zacloumalo.

Trump se rovněž zdárně uvedl v hodinovém interview "60 Minutes", v němž bez obtíží reagoval na nejednu nejapnou otázku, jak že míní reagovat v boji proti fanatickým hrdlořezům ISIS. Tazatelce se dostalo odpovědi, že se přece nebude nepříteli svěřovat se svými plány, tak jak bohužel nezřídka činil jeho předchůdce. Trump takto na smeč nahrávat nebude. Stejně tak mu neimponoval Obamův strategický princip "v boji vést z pozadí" čili ovšem vůbec nevést, ale za zády jiných se pohybovat, jinými být veden.

\- - -

Těmito volbami nejen kandidátka Hillary prohrála. Důkladně se též zdiskreditovaly americké sdělovací prostředky včetně kdysi tolik oprávněně prestižních zdrojů jako The New York Times či Washington Post. Tato media se shodovala v přesvědčení, že Trump je neschopen vykonávat funkci prezidenta. V úvodníku "The debasing of American politics" čili o znehodnocování její politiky (The Economist, 15. října 2016, necelý jeden měsíc před volbami¨), Trump je přirovnáván k chicagským gangsterům ze začátku dvacátého století, s pevnou předpovědí, že význam Ameriky se bude nadále zmenšovat, kdežto frustrace a ztráta iluzí bude mohutnět.

Přemnoho roků jsem trávil neděle pilnou četbou NYT. Už tak nečiním, což je i případ většiny mých známých. Marná se též jeví snaha nabídky předplatného našim studentům za pouhý zlomek donedávna požadované ceny. I někdejší velká novinářská esa okusila potupu pověsti průhledných břídilů, nijak to slastný pocit onoho humiliation ("ponížení, pokoření"). Též se netrefili v předpovědi harmonického převzetí vládní odpovědnosti bez přílišných komplikací, natož násilí, jak se tentokrát v listopadu 2016 uskutečnilo v tuctu metropolitních oblastí.

Již několikrát zmíněný týdeník Time, po triu Trumpa zesměšňujících obálek, se po volbách přizpůsobil nepopiratelné realitě, vítězný prezident již nikoliv všemi prezentován je jako trapný šašek k odhození. Tentokrát úvodník (s datem 21. listopadu 2016 na straně 4, s názvem Covering History, s podpisem autorky Nancy Gibbs, šéfredaktorky časopisu, se nevyhýbá nepřehlédnutelným nepříjemnostem. Ano, Trump triumphed. Trump slíbil a docílil, co se dřív nikomu nepoved-

lo. Političtí odborníci byli hromadně potupeni událostmi, které ignorovaly všechny předpovědi jimi učiněné.

Žádná instituce nezůstala ušetřena - rozhodně ne tisk, politické strany, jejich vůdcové, ba ani F.B.I. Trump porazil šestnáct rivalů své vlastní strany, v primárkách získal víc hlasů, než kdokoliv v dřívějších dobách. To se mu podařilo v politické straně Republikánů, k níž on jen sotva patřil.¨

Mezitím Demokraté, jejich strana, před sebou mají šokující porážku a pramálo jednoty.

Čtyři dny po volbách s nikterak předpokládaným výsledkem, zde již několikrát zmíněný významný britský týdeník The Economist se nemohl vyhnout podstatnější zmínce o právě absolvovaném debaklu. Učinil tak na víc než na jedné straně z celkového počtu 82. Započato úvodníkem s lakonickým názvem THE TRUMP ERA. Ano, tomuto diletantovi, primitivovi, hulvátovi, mizerovi se to povedlo, což se přece nemělo stát!

Najednou History is back - with a vengeance. Dějiny se vrátily s veškerou pomstychtivostí. Ona obludně finančně nákladná volební kampaň potupila celý ten průmysl mudrců, poradců, odborníků, oněch pundits and pollsters.

Přehlédnuta, nedoceněna intenzita autentických frustrací a vzteku v národě. Naprostá většina Američanů se nepodílela na prosperitě. Ta většina obviňuje ony zejména ve Washingtonu si lebedící elity. A bídák Trump to využil a zneužil. "Mr. Trump harnessed this popular anger brilliantly." Helemese, tomuto padouchovi se to povedlo, nikdo jiný neměl takový nápad.

Uzavřu s výňatkem, notně mi čpícím důkladným pokrytectvím: "The hope is that this election will prove cathartic" - jak že nynější proces bude očistný, purgativní.

"Nothing could make us happier than to see Mr. Trump succeed in this way." Jinými slovy, tito nesmiřitelně zarputilí nepřátelé že by se mínili přátelit?

Ovšemže nikoliv. Následovalo pak poctivější přiznání " We are deeply sceptical that he will make a good president - because of his policies, his temperament and the demand of political office." Inu uvidíme, něčeho se určitě dočkáme.

Věda

Spánek – třetina našeho života?

Miloš Dokulil

Samozřejmě jinak tomu bylo na začátku života, kdy zhruba 2/3 každého dne připadly u novorozeněte na spánek. A ještě přibližně polovina každého dne spadá na spánek během prvních let školní docházky. Na počátku dospělosti (a potom nadále) by měla připadat v průměru na spánek aspoň ta jedna třetina z 24 hodin. Ne že by potom někomu potom nestačilo třeba jen 6 hodin spánku, zatímco jinému pak stěží stačí těch hodin pořád aspoň 9 denně (jistě po větším pracovním vypětí; ale potom zvláště o víkendech, že?). Přitom k celkové regeneraci je spánek nezbytný; o tom není sporu. A v těch „průměrech“ se budeme individuálně lišit, majíce k tomu individuálně rozdílné rovněž genetické dispozice. Také životospráva trochu (ne-li i víc) může ovlivnit dobu, po kterou potom spíme. (Teď nemám zrovna na mysli vyspávání po tzv. opičce.)

Pochopitelně tu jsou jisté přirozené hranice pro ty časové rytmy. V zimě, též díky delší době, kdy je všude kolem tma, bychom si asi rádi pospali déle; v létě už to sluníčko tahá z postele nesrovnatelně dříve a bez zvláštního donucení. Uměle lze samozřejmě navodit rozmanité další ryt-

my; třeba přidáním odpočinku vleže po obědě (přičemž pak se krátí noční doba ke spánku), anebo naopak někdo může mít v noci dobu, kdy se probudí a potom třeba nejméně hodinu či dvě neusne. Existují ovšem také zvláštní modely na celých 24 hodin denně; třeba být bdělým na 4 hodiny, nato na 20 minut ulehnout, a totéž pravidelně opakovat; takže toto praktikující člověk by takto denně prospal jen 2 hodiny. („Uberman Sleep Schedule“; není známo, jak dlouho je možné v tomto rytmu bez následků vydržet.)

Možná je vhodné některé elementy spánku si připomenout. Na počátku po usnutí bývá ten spánek nejdříve jen „lehký“; což se potom stejně opakuje před probuzením. Bývá to interval jen na pár minut; snad 7. Hlubší spánek potom trvá nějakých 25 minut. Přitom dochází k zpomalení mozkové činnosti; zároveň se v tomto čase konsolidují paměťové stopy v mozku. Až 40 minut může trvat fáze hlubokého spánku. V tomto intervalu se rovněž srdeční činnost zpomaluje; vůči vlivům z vnějšího prostředí se dále snižuje citlivost organismu. (Pokud by nás někdo v takovém okamžiku měl úmysl probudit, budeme se cítit být „jako praštění“; mohlo by trvat třeba celou hodinu, než bychom byli plně bdělí.) A teprve zhruba po prvních 90 minutách dostaví se tzv. fáze „REM“. (Tato zkratka se používá obecně. Podkladem jí jsou anglická slova „Rapid Eye Movement“. Raději to vyložím, než přeložím. Oči v tomto takto popsaném intervalu v očních jamkách rychle kmitají; a jako kdyby mělo dojít k probuzení. Tato fáze se někdy nazývá „paradoxním spánkem“.) V té REM-fázi, opakující se každou půl druhou hodinu a která může celkem obnášet až celou čtvrtinu času věnovaného spánku, pravděpodobně se pročišťuje a upevňuje procedurální paměť; a také zřejmě v této době míváme své sny. Za noc se dostává naše tělo spolu s myslí do tohoto stavu pravidelně pětkrát.

Pravidelný a dostatečný spánek je ovšem nanejvýš důležitý pro naše celkové zdraví. Nespavost není maličkost, nad níž lze mávnout rukou. Už jen občasné poruchy spánku mohou vést přinejmenším ke stavům deprese. (Samozřejmě by mohlo být i hůř, včetně přibývajících předpokladů k zhoršujícím se výkonům intelektuálním, pak i s rostoucími projevy demence.)

Není určitě dobré ještě těsně před odchodem na lůžko dívat se na televizi. Horší je pracovat v této době pořád s elektronickými pomůckami, počítačem počínaje nebo tabletem nikoli konče. Už proto, že z nich pocházející záře je ještě intenzivnější, než to je z televizní obrazovky; a oči potom nemají dost času na adaptaci ke spánku. Neměli bychom spát v příliš velkém chladnu, a potom ani v zimě naopak v často přetopených místnostech. (Melatonin jako „hormon spánku“ v našich tělech ochlazuje před spaním naše těla, aby celkově byla více v klidu na tu nastávající noční relaxaci.) Snad malou připomínku ke kuřákům: už denní kouření cigaret kupodivu zkracuje interval času k nočnímu spánku. Nikotin narušuje aktivitu těch proteinů, které v plicích a v mozku střeží vnímání střídajícího se rytmu dne a noci. (Asi je zbytečné varovat před příjmem tekutin na noc; močový měchýř po dvou či třech hodinách pak spícího probudí, aby si zašel na WC. Ne každý pak dokáže za pár minut znovu usnout.)

A pochopitelně: K dobrému spánku samozřejmě patří umění včas celkově vypnout, než se člověk chystá odebrat se na lože. Patří k tomu jako trvalé příslušenství, abychom disponovali jistou pravidelností v těch základních rytmech, k čemuž ovšemže spánek patří.

Čtení na volnou chvíli

Krátká vážná známost

Milan Cimburek

Martin pracně nasoukal snowbord na zadní sedadla svého červeného džipa *Jeep Wrangler*. K němu obrovské boty a kabelu. Polovinu kufru zabíraly tlampače-subwoofer, takže třetího, nebo dokonce čtvrtého kámoše vzít nemohl. Na šťastnou cestu mu táta popřál blbostí, průserů a jiných nepředvídaností, pokud možno přiměřeně jeho věku. Jeep, poměrně zánovní, se s CO^2 moc neskamarádil a zasmradil celou podzemní garáž.

Martin odjel vyzvednout kámoše Daniela. Během čtvrthodinky se vrátil domů, aby doplnil výbavu zapomenutým mobilem, kterému říká „iPHON".

Do Davosu dorazili v pravé poledne, ale v recepci hotelu měli siestu až do čtyř. Hotel si zamluvili už tři měsíce před Silvestrem přes internet. Začali lelkovat po městě. Hodně bylo slyšet češtinu, kterou Martin ovládá skoro dokonale. V Davosu se konají každoročně hokejové zápasy o pohár pana Spenglera. Jsou zvána vítězná mužstva nejvyšších lig z několika zemí. Již po několikáté zde hrají hokejisté z České republiky. Bohužel na to, jak vynikající čeští hokejisté jsou, pravidelně vypadávají již po prvním utkání ze soutěže. Asi proto, že začnou slavit Silvestra již pár dní předem. Zlí novináři o Češích tvrdí, že jim stačí startovné a pak už jen zábava. Zůstane otázkou, zda chlast je zábava.

Kluci zamířili do italské restaurace, kde bylo nabito. Přesto našli u jednoho stolu dvě volné židličky. Daniel si objednal pizzu se vším, co v kuchyni našli, čili *quatro stagioni*. Martin špagety *aioli*. Špagety nechutnaly po ničem, tak přidával parmazán. Teprve na dně hlubokého talíře objevil vařící olivový olej a v něm rozmačkané česneky. Nabral si vrchovatou lžíci té *polívky*, opařil si pusu a ještě k tomu se rozkašlal. Rychle to uhasil studeným pivem, až mu vytryskly slzy. „Chutná?", zeptal se se zájmem pingl a bušil Martina do zad. „Jó!" a pohledem ho prosil, ať už ho nemlátí.

Po siestě se konečně někdo objevil v recepci hotelu. Dostali klíče, ale ubytování bylo ve vedlejším baráku. Hotel měl v ceně večeři, pět chodů, po půlnoci vstupenky do diskotéky a další dva dny kartu na vlek. Třetí kámoš Michi se přišoural vlakem akorát k večeři. Tou si hoši udělali dost solidní základ na oslavu Silvestra bumbáním. Přinesené lahve Prosseca vybalili z baťohů a před půlnocí již byli na velkém náměstí, kde se srocovali lyžaři s lahvičkami v rukou na podívanou s ohňostrojem. Na skleničky anebo kelímky zapomněli. Pít z lahve je uměním se sodovkou i pivem, natož s pěnivým vínem.

Do kožichů zabalené, v kozačkách s vysokými podpatky a s umělohmotnou skleničkou na sekt v ruce se chichotala dvě děvčata. Když jedna krasotinka dopila, otočila se na Martina a prázdnou plastičkou mu zamávala před nosem. Pochopil, ač nerad, ale plastičku Prossekem dolil. Obrátila ji do sebe na ex a opakovaně mávala před zmrzlým ksichtem Martina. „Jmenuji se Jasmín a ty“. Byla pěkná, ňadra měla samonosná, ale do osmnácti jí jistě chyběly roky. Nechtělo se mu za důvěrnost přijít o celou flašku. Přesto jí znovu dolil. Když se mu dívala do tváře, svítily za jeho hlavou hvězdy. Taková svatozář, jakou má televizní znělka Eurovise. I s kramflíčky byla o dobrou hlavu menší.

„Co děláš?“ zeptala se Martina. Ten neochotně zamručel: „auta“. „Tak to jsme kolegové“ zajásala, „můj táta staví benzinový pumpy“. Zavěsila se do něj a obličeje se začaly červenat, zelenat, modrat a žlutit podle barevnosti ohňostroje.

Po zážitku, dobrým tak pro děti, se kluci s novými známostmi vydali do diskotéky. Tam na ně čekala nuda, protože hudba byla hodně puberťácká. Jasmín vyzvala Martina, ať ji doprovodí domů. Bydlí nedaleko v *chaletu* rodičů. Ani se mu zvlášť nechtělo opustit kámoše, ale hudba mu spíš lezla na nervy, hodí ji domů a vrátí se.

Novoroční pusinka na schodech a hurá za kluky. Pozvala ho k sobě na skleničku. Nechal se svést. Chalet byl nad očekávání prostorný. V čele foyeru byl krb a kůže s vycpanou hlavou ledního medvěda ležela před ním. Scéna jako z hollywoodského kýčového filmu. Z rodičovské ložnice v poschodí se přišla podívat matka Jasmínky, co dcerka ulovila. Kdo vlastní dceru, usmívá se na svět velice blahosklonně. Kdo vlastní syna, má úsměv jako vítěz! Martin zapomněl překvapením zavřít pusu. Matka nebyla větší, než dcerka. Prohlížela si ho z žabí perspektivy a on na ni hleděl z patra. Ženy většinou radši k mužům vzhlíží, než aby se jim dívaly přímo do očí. Jasmínku poučila, kde je šampaňské a kde jsou skleničky. Zamávala hedvábným župánkem prostorem a zmizela ve své ložnici.

Jasmín po dvou skleničkách Martinovi zmizela ve svém pokoji. Rozhlédl se, kde by tak mohla být toaleta. Když se vrátil, už nevěděl v kterých dveřích Jasmín je. Dolil si skleničku, a ještě jednu, a ještě jednu. Najednou viděl Jasmínčin průsvitný župánek před sebou. Docela se mu zatočila hlava.

V poledne probudila Jasmín Martina zvonivým hláskem. Hlava mu třeštila a hlásek do ní třískal, jako zvony kostela po ránu, svolávajíc své ovečky ke mši.

„Tak to jsem ještě nezažila, taková paráda a tys mi tvrdil, že jsi ještě s žádnou holkou nespal. Kde ses naučil ty všechny pozice, a ta fantazie. To se nedá získat z pornofilmů anebo z učení Kámasútra. Seš můj, já už tě nepustím, za nic na světě, mě se už nezbavíš!“ rozpovídala se Jasmín a vrhla se hlavou pod jeho peřinu. Snad mne nepřejelo, to děťátko?! Tak to by mi ještě scházelo, pomyslel si. Stal se opečovávaným předmětem.

S veselou a snad i se zpěvem Jasmín začala smažit *hemenex* a opékat tousty. „Konečně Silvestr jaký má být, se vším všudy“, pochvalovala si skoro nevinně.

Martin si nemohl na nic vzpomenout, a nechápal, o čem Jasmín mluví. Nemohl se chytit ani nejmenšího stébla v paměti. Iniciativa Jasmín ho mátla a tušil v tom nějaký podraz. Snad chce někoho naštvat, svého milence, rodiče anebo starší sestru, kdo ví. Každopádně její nadšení nesdílel. A hlavně si nebyl ničím jist.

***

Jasmín dolízala, a to denně. Esemesky, mobily, vzkazy po kámoších a tak. Co s tím? S jarem podlehl pozvání do Lenzerheide přes víkend, kde rodiče mají další chalet. Zaplať Pán Bůh, bude tam šest párů, tak se ztratím, utěšoval se. Suverénně, při představování Martina, nezapomnělo to

děťátko dodávat, „že v posteli je to to největší zlato“. Martin začal pochybovat o sobě samém. Anebo o ní? Noví známí si ho začali prohlížet od hlavy až k patě. Znejistěl.

Svečeřívalo se. Po večeři se odbývalo slavnostní veselí a s přibývajícím množstvím alkoholu v krvi začala děvčata svoji, hlasovou fistuli stupňovat, až do nepříjemnosti. Jejich nápadníci si je vrávorajíc postupně odváděli do ložnic. Tam zavládlo po krátkém dívčím chichotání ticho. Jasmín s Martinem šli do postele jako poslední.

Z povinnosti, jemu vlastní, se Martin za ní vrhl do postele, aby si nemyslela, že je teplej. Srazila ho z postele na koberec. „Co si to dovoluješ, jsem ještě panna!“

Možná to bylo jinak. Nakonec i v románech si spisovatel vymýšlí.

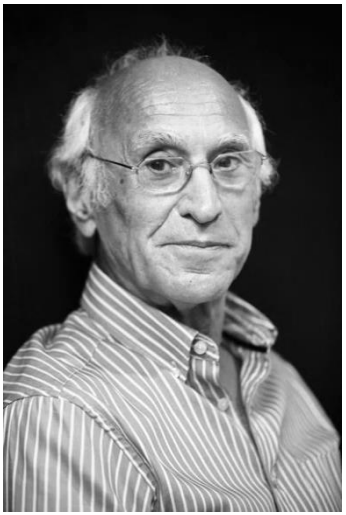
Kresba Pavel Kantorek

Výročí

U příležitosti 30. výročí od nálezu století – Relikviáře svatého Maura v Bečově - jsme v letošním lednovém čísle Zpravodaje uveřejnili o této události rozsáhlou reportáž. Mezi vesměs pozitivními ohlasy našich čtenářů bylo i nemálo žádostí, abychom k tomuto tématu přinesli další, podrobnější informace. Rádi vyhovujeme, protože tento takřka detektivní příběh se šťastným koncem je i podle nás lahůdkovým čtením. Kvůli délce ho dokončíme v příštím čísle Zpravodaje.

Muž proti státu

V tichu a tmě září relikviář svatého Maura. Zlaté odlesky z památky nevyčíslitelné hodnoty však hrají i na temné struny lidské povahy. Energický muž, bez něhož by zlatý poklad stále ležel v suti hradní kaple, o tom ví své. Přes třicet let se Danny Douglas ze sebe snaží smýt nálepku chtivého zloducha.

Přesně před 31 lety mělo dojít k podpisu dokumentu, který by Douglasovi změnil život. Dohody mezi Američanem z Vídně a socialistickým Československem o vyzvednutí důležité památky ležící kdesi v Československé socialistické republice. Jenže k tomu nikdy nedošlo. O dva dny dříve totiž kriminalisté v září provizorního osvětlení a za hněvu nebes v podobě nezvyklé listopadové bouřky vyhrabali z podlahy hradní kaple nečekaný poklad: zlatý relikviář. Druhou nejcennější památku na českém území hned po korunovačních klenotech. Vyvrcholil tak fascinující příběh kombinující prvky detektivky a dobrodružného thrilleru.

Danny Douglas, Američan žijící ve Vídni, který hrál ústřední roli v objevení relikviáře sv. Maura

---

„Tvrdí, že jsem lhal, že jsem chtěl Čechům vzít poklad," říká Danny Douglas. „Mám jednoduchou prosbu: Opravte ten příběh, který stvořila komunistická propaganda," podotýká šestasedmdesátiletý muž.

To se však zdálo nemožné, protože odborníci v archivech v minulosti nenašli ani zmínku o vzrušující honbě za „objevem století" na začátku listopadu roku 1985. Chyběla klíčová smlouva, kterou se chystal Douglas 7. listopadu 1985 uzavřít s komunistickým Československem. Mlčí databáze ministerstev vnitra i zahraničí, marně po osobě jménem Danny Douglas pátrali experti v archivech Státní bezpečnosti (StB). Jako by někdo dokonale zametl stopy.

Připomeňme si, co je to relikviář

Relikviář sv. Maura byl zhotoven v letech 1225–1230 na zakázku benediktínského opatství ve Florennes v jižní Belgii. Byly v něm uloženy údajné ostatky čtyř svatých – ostatky z celého těla kromě hlavy sv. Maura, lebka sv. Timoteje, článek jednoho z prstů sv. Jana Křtitele a blíže neurčený rozsah ostatků sv. Apolináře. Opatství získalo tyto ostatky již krátce po svém založení v 11. století.

„Relikviář svatého Maura je dokladem románského zlatnictví mimořádné výtvarné i řemeslné kvality. Po umělecké stránce především zaujme zpracování sošek a reliéfů, které řadí relikviář k nejvýznamnějším památkám v celoevropském středověkém kontextu. Upoutá zde na románskou dobu nebývalá živost provedení a expresivita — oduševnělé výrazy apoštolů mají portrétní rysy, reliéfy zase vynikají nápaditou kompozicí. Ojedinělé je také zpracování starozákonních výjevů na emailech. Samostatnou kapitolu tvoří antické gemy (miniaturní díla umělců vzniklá před dvěma tisíciletími), použité druhotně jako součást výzdoby filigránových prvků relikviáře," napsal na své stránce www.svatymaur.cz restaurátor Andrej Šumbera. Relikviář je tvořen množstvím pozlacených stříbrných plíšků.

Serveru Lidovky.cz se nyní podařilo shromáždit některé dokumenty, na jejichž základě – a na základě vzpomínek přímých aktérů – se dají narýsovat kontury příběhu, v němž nechybí ztracená 800 let stará zlatá schránka, statisíce dolarů, špioni, strach ze smrti a velké emoce. Příběhu, jejž lze zrekonstruovat dílek po dílku.

„Podvedli mě, špehovali mě a lhali mi. Přesto mě líčí jako toho špatného. Přestaňte oslavovat špinavé metody komunistického režimu," říká naléhavě Danny Douglas.

Za brýlemi mu hrají živé oči, sedí v červenobílé košili v centru Prahy, gestikuluje a vypráví o tom, jak do Prahy jezdil v letech 1984 a 1985 a jak odlišný to tehdy byl pocit, když se ocitl na nepřátelském území.

Nebylo jednoduché ho přesvědčit, aby obsáhle vyprávěl o všech detailech životního dobrodružství. Douglas totiž už odmítá natáčení, veřejné diskuse i rozhovory.

Skutečný Indiana Jones

Odlesk relikviáře svatého Maura, nádherné velké zlaté schránky z počátku 13. století, v níž měly

být mimo jiné uloženy ostatky svatého Jana Křtitele a mučedníka Maura, mu výrazně vpadl do života v roce 1984.

Douglas, muž s americkým občanstvím, žil, stejně jako dnes, ve Vídni. Provozoval firmu na zvířecí krmivo. Vedle toho měl ale pověst jakéhosi reálného Indiana Jonese. V minulosti se mu povedlo objevit cenné umělecké předměty značné hodnoty, které se posléze dostaly do muzea. Kromě toho hodně cestoval, uměl jednat s lidmi a měl zkušenost s komunistickými režimy. Jako překladatel totiž pracoval pro americkou armádu na známém hraničním přechodu v Berlíně Checkpoint Charlie. „Viděl jsem utrpení lidí na druhé straně hranice a naučil jsem se mluvit jazykem, jaký chtěl komunistický režim slyšet," vzpomíná Douglas.

To všechno byly důvody, proč mu Christian Beaufort-Spontin, potomek šlechtického rodu, který musel po druhé světové válce opustit západní Čechy kvůli kolaboraci s nacisty, pověděl o vzácném relikviáři svatého Maura. Beaufortové, kteří měli panství a zámky v dnešní Belgii, se považovali za jakési ochránce svatého pokladu. Schránku převezli na konci 19. století na český zámek v Bečově nad Teplou, chovali ji v tajnosti. Na začátku druhé světové války zakopal Heinrich Beaufort-Spontin, Christianův děd, relikviář v hradní kapli na Bečově. Pro jistotu. A tam zlatý poklad nedozírné ceny zůstal zapomenutý 46 let, protože si Beaufortové netroufli velký zlatý předmět na konci války při stěhování do Vídně odvézt.

Christian Beaufort-Spontin chtěl ovšem rodinnou památku získat z území, které patřilo pod nadvládu Sovětského svazu. Jako pracovník muzea ji viděl jako ozdobu nějaké stálé expozice. Navíc dva roky předtím, v roce 1982, provedl tehdy nepřístupným Bečovem kastelán Karel Macek pozoruhodnou dvojici, Christianovu tetu Elisabeth s manželem Maxem von Croyem. Mezi řečí se jim zmínil o uvažované rekonstrukci hradu a zámku, při které mohl být relikviář teoreticky nalezen. I to mohlo hrát roli, proč se po více než čtyřech desetiletích začali Beaufortové zajímat o osud relikviáře. Paradoxní je, že bečovský hrad na rozdíl od zámku na rekonstrukci stále čeká.

„Otec (Friedrich Beaufort-Spontin) mi dal pravomoc, abych se pokusil získat předměty, které zůstaly v Čechách. Řekl jsem mu, že by se to možná mohlo podařit, ale on tomu nevěřil. Nechtěl o tom nic vědět. Pro něj se ta věc uzavřela v roce 1945," řekl před rokem a půl v rozhovoru pro Daily Mail Christian Beaufort-Spontin. S českými novináři nekomunikuje. A ani s českými úřady v polovině 80. let minulého století komunikovat nechtěl.

Danny Douglas na scéně

A tak vstoupil na scénu Danny Douglas. „Vždycky jsem se zajímal o umění a právo a mám rád komplikovaná jednání. Možná jsem si tehdy neuvědomoval, do jakého nebezpečí se ženu," říká. V červnu roku 1984 navštívil československou ambasádu ve Vídni na Penzinger Strasse, tehdy přeplněnou agenty StB. Přišel s nabídkou. Sdělil zaskočeným pracovníkům úřadu, že ví o jednom cenném uměleckém předmětu, který je ukryt na československém území. Dodal, že o něm nikdo neví, nikomu v Československu nechybí a že by ho chtěl za určitých podmínek vyvézt.

Zpočátku mu nevěřili, až po čase se dala komunistická mašinerie do pohybu. „Trvalo tři měsíce, než mi domluvili schůzku v Praze. Chtěl jsem jednat s ministrem kultury, ale oni mě poslali na jednání s Artií," vypráví Douglas. „Sami z toho udělali obchod." Artia byl státní podnik, který se

zabýval vývozem uměleckých předmětů, převážně šperků. Představovala jeden z kanálů, kterým se soudruzi mohli dostat k cenným valutám.

Vypadalo to, že má Douglas trumfy v rukou. Komunistický režim tápal, neměl tušení, o co by mohlo jít. Navíc tu byla lákavá vidina statisíců dolarů. Jenže totalitní stát měl mnoho nástrojů: tajnou policii a špiony a ti uměli rozehrát triky. A neváhal je nasadit.

Tehdy do příběhu vstupuje další důležitá postava, kriminalista František Maryška. Dostal pověření vést tajný tým Starožitnost, kam si přibral dva kolegy Josefa Čmolíka a Miroslava Dvorského. *Měli zjistit, o co Douglasovi jde. Podle jejich vzpomínek byli o případu informováni také předseda vlády Lubomír Štrougal i prezident Gustáv Husák.*

Policisté se vydávali za úředníky ministerstev a účastnili se schůzek s Douglasem, které se konaly v letech 1984 a 1985 v Praze. Američan přijížděl do hlavního města autem, nikdy nezůstával na noc, nic na schůzkách nejedl a pil kolu. „Měl jsem trochu strach, věděl jsem, co komunisté mohou lidem udělat i kvůli mnohem menším věcem. Měl jsem jedinou zbraň: informace," líčí Douglas.

Sedával sám na jedné straně stolu, na druhé bylo deset lidí, z nichž většina mlčela a dělala si poznámky. „Myslel jsem si, že jednám s historiky. Byli velmi milí, divil jsem se, proč o těch komunistech všichni tak špatně mluví. Říkal jsem si, když budu jednat čestně, nic se mi nemůže stát."

„Choval se seriózně a my jsme se k němu také chovali seriózně. Nic jsme nezapírali, nelhali jsme. Kdyby se zeptal, řekli bychom mu to," vysvětloval utajení František Maryška, který předloni zemřel, v dokumentu „Hon na svatého Maura". „Přišlo nám jednodušší, že když najdeme to, co chce, nebudeme za to muset nic platit. Jako dneska fandíme českému fotbalu, my jsme fandili českému státu. Nepropadla by žádná jistina, bylo by jednodušší si to najít a poděkovat," vzpomínal Maryška.

Únos a injekce pravdy

Totalitní režim ale do zbraně povolal i další chapadla moci.

V období mezi jednáními sledovali Douglase ve Vídni agenti StB. Zjistili jeho kontakty s Christianem Beaufort-Spontinem, navštívili jeho otce Friedricha, vydávali se za pracovníky československého muzea a vyptávali se ho na předměty z Bečova.

Podle listiny, která se odvolává na informace z archivů a kterou Douglas obdržel v roce 2002, navrhovala vídeňská buňka StB, že Američana unese a použije na něj injekci pravdy, případně na něj nasadí ženu, aby ho kompromitovala. Podle listiny tyto praktiky zamítli v Praze sovětští poradci – v roce 1985 totiž probíhalo sbližování šéfů USA a SSSR Reagana a Gorbačova a Sověti nechtěli riskovat nějakou krizi.

Podle Douglase obsahovaly dokumenty i úsměvné informace: policisté si po setkáních s Američanem nechali proplácet cigarety, potraviny a nápoje...
„Také jsem slyšel, že do toho byla zainteresovaná StB, ale nic o tom nevím," říkal kriminalista Maryška. Státní bezpečnost byla čtvrté správě kriminální ústředny nadřazená a nemusela ji o

svých aktivitách informovat. Něco ovšem začínal tušit i Douglas. Z americké ambasády mu přišlo varování: Dávejte si pozor.

Douglasových devět procent

Mezitím tři pražské schůzky přinesly výsledek. Byla dojednána dohoda, stačilo ji jen podepsat. Smlouva, kterou mohl server Lidovky.cz prostudovat, vytyčovala tyto mantinely: předmět neměl být nijak spojen s Československem ani se Sovětským svazem a neměl mít politický ani vojenský charakter.

Douglas měl podle smlouvy složit v řádu dní po podpisu postupně 10 tisíc dolarů na československé ambasádě ve Vídni, částka měla krýt náklady na vyzvednutí pokladu a na odhadního znalce. U švýcarského notáře měl dále uložit jako jistinu částku 250 tisíc dolarů.

ČSSR měla naopak u švýcarského notáře zanechat šek v hodnotě 500 tisíc dolarů.

Relikviář měl podle smlouvy po vyzvednutí ocenit nejprve znalec určený firmou Artia. Pokud by odhadl nižší cenu než jeden milion dolarů, mohl si Douglas přizvat své dva znalce. Výsledná odhadní cena by se určila jako aritmetický průměr tří částek.

Pokud by podle smlouvy obě strany souhlasily, měl být relikviář prodán. 73 procent částky mělo připadnout ČSSR, 27 procent Douglasovi (z toho mělo patřit 18 procent rodině Beaufortů, Douglasovi by tedy zůstalo 9 procent).

Jaká je vlastně hodnota relikviáře svatého Maura? To nikdo neví, odborníci mluví o nevyčíslitelné položce či o druhé nejcennější movité památce na českém území po korunovačních klenotech. Před první světovou válkou byl pro potřebu soudního sporu v Belgii relikviář oceněn na 300 tisíc franků. Dnes je relikviář pojištěn na půl miliardy korun. Jeho cena se tak patrně pohybuje v řádu stamilionů korun.

Relikviář sv. Maura v číslech

Relikviář se skládá ze 3000 jednotlivých částí.
Na čelech jsou sošky Krista a sv. Maura, na bocích sošky 12 apoštolů a 12 kruhových reliéfů.
Jako součást filigránových prvků bylo použito 68 gemů.
Na relikviáři je celkem 115 emailových destiček, dalších 7 odlišných emailových destiček patrně z jiné dílny, 12 emailových svatozáří za apoštoly, 4 emailové sloupky a 7 emailových cviklů, na nichž jsou starozákonní výjevy.
Zlatníci použili 7 typů barev emailu.
Další použité zlatnické techniky: ražené části z mědi, filigrány, Braun-firnis, niello.
Původně dílo drželo cca 800 měděných hřebů.

Pokud by se ČSSR rozhodla, že si chce relikviář nechat, připadlo by podle smlouvy 50 procent odhadní ceny Douglasovi, maximálně však oněch půl milionu dolarů, což byla velmi tučná suma – v dnešní sobě by šlo zhruba o 1,1 milionu dolarů, tedy necelých 27 milionů korun.

„Pokud by Československo nechtělo, schránka by nikdy neopustila jeho území. Myslím, že to byla férová dohoda," říká Douglas.

Jenže na československé straně taková spokojenost nepanovala. Nebo jinak řečeno, za železnou oponou nevládla jednota. Zatímco zaměstnanci podniku Artia obchod schvalovali, protože by díky němu hravě splnili roční plán, a náznaky o svolení k prodeji přicházely podle policistů i z vládních míst, kriminalisté dál usilovně pátrali.

Chytali se každého Douglasova slova či gesta. A Američan jim občas nechtěně pomohl. „Udělal jsem chyby," přiznává Douglas. Ta největší, pokud se to tak dá nazvat, přišla na posledním setkání.

4. listopadu 1985 se v Karlových Varech setkává Douglas s kriminalistou Maryškou. Ústně si potvrzují platnost dohody. Douglas pak Maryškovi upřesňuje velikost objektu a potvrzuje, že se nachází na Bečově. Navíc prozradil, že k vyzvednutí potřebuje pouze čtyři muže, lopaty a detektor kovu.

Smlouva byla před podpisem, policisté ale hráli o čas, tvrdili, že ještě nemají dostatek peněz na jistinu, proto byl na Maryškovu žádost podpis odložen na 7. listopadu. Už předtím kriminalisté zúžili hledání pouze na Bečov. Do té doby ovšem přehrabovali zahrady, kde našli jen hromady rezavého šrotu. Protože Douglase netrápila zima, pochopili, že musí hledat uvnitř.

Douglas odjel do Vídně. Do Česka se vrátil až za mnoho let.

Ze špíny se zalesklo zlato

5. listopadu se v rozsáhlých prostorách bečovského hradu a zámku rozjela frenetická akce. Policisté s kastelánem Karlem Mackem prolézali zámecký areál od sklepa po půdu. A byli úspěšní.

V hradní kapli si všimli, že některá prkna na podlaze někdo v minulosti uvolnil. Vytrhli je. Kastelán obstaral provizorní osvětlení, kriminalisté vnořili lopaty do suti – a ta se jakoby propadla. Ve skutečnosti se suť hrnula do popraskané skleněné schrány, v níž byla hledaná památka uložena. Odhrábli další kus a ze špíny se zalesklo zlato. Našli relikviář svatého Maura.

Ke zpětnému zdělení archeologů se ho rozhodli sami vykopat. „Zvedali jsme to ve čtyřech. Jak jsme to zvedli, tak se venku zablesklo a zahřmělo," zmínil neobvyklý listopadový jev v půlnoční hodinu tehdejší kastelán Macek v televizním dokumentu (je ke zhlédnutí ve webovém archivu České televize).

O konci obchodu se Douglas dozvěděl telefonicky ve Vídni. „Mnoho lidí mi říkalo, proč jsem nešel za Štrougalem, že by mi pomohl, ale já jsem nechtěl, věřil jsem jim," podotýká Douglas. Ani ho nikdy nenapadlo, že by se mohl pokusit někoho uplatit. „Že lidé, se kterými jednám, nejsou historikové, mi došlo příliš pozdě."

Ačkoli překonával zklamání z výsledku, hodně známých Douglase utěšovalo, že měl vlastně velké štěstí, že u nálezu nebyl. „Nemyslím si, že by mě tam zatkli, nevím. Ale mohli říct, že se budu podí-

let na nákladech na restaurování a to bylo hodně peněz.“

Relikviář se totiž na několik dní ocitl v kanceláři kriminalisty Maryšky, kosti připisované světcům a další obsah schránky měl policista pod stolem v pytli. Pak komunistické vedení rozhodlo, že umělecký předmět raději zavře do sejfu dnešní České národní banky. A tam se relikviář rozpadl. Trvalo dalších šest let, než se vyřešilo, které instituci bude středověký skvost patřit. A dalších 11 let uplynulo, než se povedlo špičkovou práci středověkých řemeslníků při unikátním restaurátorském zásahu opravit.

František Maryška se s Dannym Douglasem setkali v roce 2005. Měli si co vysvětlovat.

V roce 2002 se schránka znovu zaskvěla ve své kráse a od té doby je magnetem bečovského zámku. Tady by mohl dlouhý příběh šťastně skončit, ale nekončí…

Martin Prachař, Šárka Petráková a Marcel Šulek, LN
Fotografie: Václav Šlauf, Martin Stolař, Michal Šula, Národní památkový ústav

(Dokončení v příštím čísle)

Ještě jednou a podrobněji:

K domovskému právu pro H. a T. Manna v předválečné ČSR

Z podnětu pana JUDr. Andreje Hricu, vedoucího redaktora Zpravodaje/Spravodaje, vycházejícího z čtenářského zájmu a reakcí na můj článek k 80. výročí udělení československého státního občanství významným německým spisovatelům Heinrichu a Thomasi Mannovým, uveřejněný v 10. letošním čísle tohoto časopisu, doplňuji některé informace, týkající se udělení domovského práva Heinrichu a Thomasi Mannovým obcemi v předválečné Československé republice.

Jak již bylo uvedeno, udělení domovského práva resp. závazného příslibu jeho udělení některou obcí ČSR, bylo podmínkou pro další projednávání udělení československého státního občanství jejich uchazečům. Jedním ze základních předpokladů pro to, aby se obce mohly udělením domovského práva zabývat, byla žádost uchazeče o domovské právo, adresovaná příslušné obci. Na tuto povinnost upozorňuji zejména proto, že řada obcí ČSR, které s nabídkou na udělení domovského práva bratrům Mannovým často spontánně přicházely, v tomto bodě podmínky pro jeho udělení zřejmě nesplňovaly. Institut domovského práva, v legislativě platný na území našich dnešních států od r. 1848, znamenal pro obce mj. i povinnost postarat se o jejich držitele pokud se ocitnou v nouzi. To v případě bratrů Mannů nehrálo v době jeho udělení žádnou roli. U Thomase Manna

vlastně nikdy za jeho života, zatímco situace Heinricha Manna byla za jeho pozdějšího pobytu v USA mnohem složitější a je známo, že jeho druhá manželka Nelly pro zajištění chodu domácnosti musela přijmout práci v řadě profesí. Je ovšem beze všech pochybností, že v této době (Protektorátu Čechy a Morava a Slovenského státu) nemohlo přicházet takové řešení ani v nejmenším v úvahu. Při projednávání domovského práva pro Mannovy se však v Proseči při zasedáních obecního zastupitelstva objevily námitky či obavy jiné – Hitler je za dveřmi, nejsou Mannovi židé apod. V Proseči se je podařilo překonat a vysvětlit, a to především zásluhou R. Fleischmanna. Institut domovského práva přetrvával z původního zákona habsburského Rakouska od r. 1848 celé jedno století, platil totiž i několik let v tehdejší ČSR a zaniknul až k 1. 1. 1949. Ostatně podobně jako v sousedním Německu a Rakousku, ve kterých rovněž sociální aspekty domovského práva byly převedeny na stát.

Pro požadované doplnění údajů o udělení domovského práva obcemi v ČSR mi posloužily zejména tři následující zdroje – práce PhDr. Gertrudy Albrechtové, CSc., z r. 1957 a z r. 1964, již minule citovaný koncept přednášky R. Fleischmanna pro jeho vystoupení na Universitě v Manchesteru, vydaný díky jeho dceři Lady Mileně Grenfell-Baines v roce 2014 v Prosečském zpravodaji (v českém překladu) a nově získaná korespondence R. Fleischmanna s dr. Pianem z Archivu Thomase Manna v Curychu.

Dr. G. Albrechtová ve své práci „Zásluhy obce Proseče o německou literaturu“ (Časopis pro moderní filologii 39/1, 1957) uvádí, že „několik německých obcí v Sudetech, českých obcí a slovenská obec Štós nabídlo Heinrichu Mannovi po jeho odmítnutí dalšího jednání s Libercem, ovládaným Henleinovci, udělení domovského práva“ a v další své publikaci „Zur Frage der deutschen antifaschistischen Emigrationsliteratur im tschechoslowakischen Asyl“ (Historica, 12, 1964) pak uvádí s odkazem na dobové zprávy v tisku čtyři české obce – Trnovany, Chomutov, Nejdek a Česká Lípa, které nabídly udělení domovského práva tomuto světově uznávanému spisovateli.
Rudolf Fleischmann se na Heinricha Manna obrátil písemně s nabídkou na udělení domovského práva v Proseči ihned poté, co on 5.7. 1935 uveřejnil v Prager Tagblatt své odstoupení od jednání s Libercem. A předložil mu současně k podpisu i jeho žádost o domovské právo v Proseči, kterou Heinrich Mann v Nice, kde tehdy žil, obratem podepsal a zaslal do Proseče a tím umožnil, aby ji její obecní zastupitelstvo mohlo dne 21.8. 1935 projednávat a schválit. R. Fleischmann opakovaně uvádí, že jednání o udělení domovského práva pro něj a později i pro T. Manna nijak nezveřejňovali, v obavě, aby neposkytli příležitost nepřátelům jeho udělení, jak se stalo právě v jejich reakcích na nabídky výše uvedených obcí.

Paní PhDr. Gertruda Albrechtová, CSc., byla zřejmě první, kdo se otázce domovského práva pro Mannovy v ČSR systematicky zabýval, na její publikace odkazují dodnes mnozí další a bez její tehdejší práce by současná šetření byla mnohem složitější. Za to jí patří bezpochyby velký dík, který nemůže být snižován ani dobovou poplatností některých jejích textů. Své práce publikovala nejen v češtině a slovenštině, ale i v němčině, které pak zvláště využívali zahraniční badatelé. Jak uvádí R. Fleischmann, její informace a předložené doklady mu byly velkou pomocí při psaní jeho textů, k nimž přistoupil po více než čtvrt století.

R. Fleischmann v dopise dr. Pianovi připomíná i své angažování pro udělení domovského práva dalším významným německým spisovatelům, Lionu Feuchtwangerovi a Hermannu Budzislawskemu. V obou případech v sousedních obcích Proseče - pro L. Feuchtwangera v Poříčí a pro H.

Budzislawského příznačně v sousední Budislavi. I když nemáme nejmenší důvod nevěřit těmto jeho informacím, tak naše, zatím spíše sondou položené dotazy na současné představitele těchto obcí, nevedly zatím k získání dokladů o tehdejších jednáních.

V pojednání o udělení domovského práva bratrům Mannovým si zaslouží oprávněnou pozornost i velká snaha Karla Čapka, přítele Thomase Manna, o řešení jeho situace a to získáním domovského práva v Dobříši, obci blízké jeho letnímu sídlu na Strži. Díky laskavé spolupráci paní PhDr. Kristýny Váňové, ředitelky Společnosti Karla Čapka, můžeme uvést, že 30. 12. 1938 náměstek starosty p. dr. R. Frankl se dotázal obecního zastupitelstva Dobříše, zda by bylo ochotno hlasovat pro příslib domovského práva pro spisovatele T. Manna. Po jednomyslně projeveném souhlasu oznámil dr. R. Frankl, že ochotu oznámí spisovateli Karlu Čapkovi. Pan dr. Frankl zahynul s celou rodinou v koncentračním táboře, a tak je již nemožné se z této strany cokoli k této věci dozvědět. Poněvadž poté a ani na dopis K. Čapka T. Mannovi již další jednání v Dobříši nepokračovala, lze předpokládat, že T. Mann následoval v řešení domovského práva svého bratra Heinricha, který mu to ostatně i doporučoval a využil nabídky Proseče.

Co se týče Štósu a jeho aktivit při udělení domovského práva Thomasi Mannovi, musím své čtenáře zatím bohužel zklamat. Přes mé opakované snahy se mi starosta obce, ani TV JOJ, se kterou jsem byl domluven, zatím neozvala. Věřím, že se mi podaří uvedené kontakty navázat a požadovanou informaci ještě podat.

Otázkám udělení domovského práva Heinrichu a Thomasi Mannovým a vztahu obou spisovatelů k ČSR se minulý měsíc (26.10.) věnovalo i diskusní setkání v Goethe Institutu v Praze, připravené k 80. výročí udělení československého státního občanství oběma bratrům a členům jejich rodin. Panelové diskuse se na pozvání organizátorů účastnili Jindřich Mann, germanista prof. M. Tvrdík, překladatel prof. V. J. Slezák a autor tohoto sdělení. Česká TV a slovenská TV JOJ využily setkání k natočení několika rozhovorů. Pořadateli byl pořízen zvukový záznam z jednání, který stejně jako vyžádané texty k jeho programu a fotografická dokumentace jsou pro zájemce dostupné na webových stránkách Goethe Institutu v Praze.

Ivan Pfeifer

Příroda

Ve světě měl premiéru film o globálním oteplování s DiCapriem v roli průvodce

Je s námi konec?

Čtyři hvězdičky z pěti udělil respektovaný kritik britského deníku The Guardian dokumentárnímu filmu Before the Flood, který měl mezinárodní premiéru 3. října. Snímek, který sbírá pozitivní ohlasy i u dalších kritiků, je k vidění také v české verzi pod názvem Je s námi konec? na YouTube kanále National Geographic CZ.

„Upřímný, slušný, výchovný dokument o nejdůležitějším tématu naší doby - klimatické změně - prezentovaný Leonardem DiCapriem, který dokazuje svou věrnost tomuto případu," píše

v úvodu své recenze kritik Guardianu Peter Bradshaw.

Dokument natočil zkušený režisér, herec a producent Fisher Stevens, který má jako producent na kontě Oscara za přírodopisný dokument Zátoka (2009). Jako ústřední postava snímku Before the Flood vystupuje herec, producent a také posel míru při OSN Leonardo DiCaprio. V roli průvodce odkrývá alarmující svědectví o současných problémech spojených s klimatickými změnami a hledá řešení, jak předejít fatálním dopadům na náš budoucí život. Ve filmu se potkává a diskutuje s osobnostmi jako Barrack Obama, papež František, bývalý prezident Bill Clinton, ministr zahraničí USA John Kerry, generální tajemník OSN Pan Ki-mun, Elon Musk (americký podnikatel, předseda společnosti SolarCity, která se zabývá instalací solárních panelů) a další.

Jak píše Peter Bradshaw, DiCaprio se s tématem klimatické změny poprvé seznámil při setkání s ekologem a politikem Alem Gorem v roce 2000 a od té doby je tématu oddaný. Na ekologické téma promluvil veřejně například při přebírání svého prvního Oscara za film Revenant

Leonardo DiCaprio ve filmu Before the Flood (Je s námi konec?)

Zmrtvýchvstání letos únoru. „Změna klimatu je reálná, je to obrovské nebezpečí. Nesmíme zahálet. Neberme tuto planetu jako samozřejmost. Já tuto cenu také neberu jako samozřejmost," řekl v přímém přenosu při předávání cen Americké filmové akademie.

„Klimatické změny jsou nejzávažnější z hrozeb, kterým naše planeta čelí," prohlásil v souvislosti s premiérou filmu DiCaprio. „Musíme spojit své síly a jednohlasně požadovat jasné činy. Závisí na tom naše přežití. Dokument Before the Flood předkládá symptomy a řešení klimatických změn dříve, než dojde k překroucení základních fakt těmi, jejichž hlavním zájmem je finanční zisk z fosilních paliv."

Jak uvádí kanál National Geografic CZ, snímek představuje způsoby, jak by lidé mohli zabránit vyhubení ohrožených živočišných a rostlinných druhů, ničení ekosystémů a vymizení etnických komunit po celém světě. Film nabízí podle autorů jasné zobrazení environmentální krize, která nenávratně poškozuje dosud panenské oblasti od Grónska po Indonésii, narušuje rovnováhu mezi klimatickými oblastmi a urychluje tak vymírání zvířat.

DiCaprio je jeden z výkonných producentů filmu. Ještě před jeho uvedením musel nedávno čelit obvinění, že na výrobu svého předchozího filmu Vlk z Wall Street použil peníze získané z ekologicky nečistých zdrojů. Peníze měly pocházet z pochybné malajské společnosti 1MDB a DiCaprio jimi údajně financoval i svoji charitativní nadaci. Rozvojový fond 1MDB, který oficiálně vlastní malajská vláda, je v současné době vyšetřován americkým ministerstvem spravedlnosti kvůli zpronevěře 3,5 miliardy amerických dolarů a hrozí mu zabavení majetku.

Na propojení společnosti s Leonardem DiCapriem upozornila švýcarská charitativní organizace Bruna Mansera, jejímž hlavním cílem je bránit kácení deštných pralesů na malajském ostrově Borneo. „Jsme hluboce znepokojeni, že Leonardo DiCaprio a jeho nadace přijali peníze, které pocházejí z malajské korupce. Je to v úplné opozici k tomu, co Nadace Leonarda DiCapria deklaruje jako své cíle," uvedl ředitel švýcarského fondu Lukas Straumann. Apeloval na DiCapria, aby se omluvil a vrátil „všechny špinavé peníze malajským občanům." Podle šéf charity v době, kdy se Nadace Leonarda DiCapria snažila zachraňovat poslední zbytky pralesa na indonéské Sumatře, fond 1MDB o několik set kilometrů dál pralesy kácel...

Po zveřejnění skandálu s 1MDB DiCaprio dlouho mlčel, nakonec však vydal prohlášení, v němž sdělil, že pokud se ukáže, že peníze na jeho film pocházejí z pochybného zdroje, vrátí všechny příspěvky a dary.

Lidovky.cz

Jak rychle se vrátil život po pádu planetky, která zabila dinosaury

Nová studie ukazuje, že po dopadu planetky před 66 miliony lety se příroda do stavu původní rozmanitosti vrátila v Jižní Americe zhruba po čtyřech milionech let. To je podstatně kratší doba, než jakou trvala obnova ekosystémů v severní části kontinentu.

O důvodech vymírání, vědci jmenovaném „K-Pg" a jeho průběhu se psalo již mnohokrát. Zhruba jednou za dva měsíce se navíc objevuje nová studie, která ještě více prohlubuje naše znalosti o této stěžejní události v dějinách vývoje života na Zemi. Výjimkou není ani letošní listopad, kdy byla publikována studie o stavu vegetace a ji pojídajícího hmyzu na území současné Argentiny na přelomu křídy a paleocénu.

Vedoucím výzkumu je Michael Donovan, doktorand geologických věd na Pensylvánské státní univerzitě, který se svým týmem publikoval práci v periodiku Nature, Ecology & Evolution. Vědci pracovali s materiálem pocházejícím z nalezišť v argentinské provincii Chubut, která je známá i skvělými objevy dinosauřích fosilií ze starších geologických dob (včetně dosud nepopsaného obřího titanosaura).

Patagonské fosilie se nacházejí podstatně dál od místa dopadu asteroidu Chicxulub než zkameněliny z většiny severoamerických lokalit, proto jsou cenným příspěvkem k řešení otázky, nakolik tato událost ovlivnila život ve vzdálenějších oblastech. Jak prohlásil sám Donovan: „Rostliny a hmyz jsou nejrozšířenějšími mnohobuněčnými organismy na Zemi a my víme, že reagují na velké změny svého prostředí. Proto jsou výborným zdrojem informací o naší minulosti."

Chodbičky a hálky na listech rostlin svědčí o vysoké biodiverzitě některých skupin hmyzu. V tomto případě jde o fosilní otisk listu z období nejmladší křídy (patagonské souvrství Lefipán), asi před 67 až 66 miliony let. Po katastrofě K-Pg původci těchto struktur zřejmě relativně rychle vymírají.

Vědci proto analyzovali na 3 646 zkamenělin a Donovan využil svoji nově vyvinutou metodu výzkumu pro jejich podrobnou prohlídku a vyhodnocení. Pátral po stopách larev hmyzu, které se živí listy a způsobují na jejich čepelích charakteristické otvůrky. Podle jejich přítomnosti či naopak nepřítomnosti pak mohl odhadnout, k jak významnému vymírání v průběhu katastrofy K-Pg u rostlin a hmyzu docházelo v Jižní Americe. A jaký je tedy výsledek?

Jak se ukázalo rozborem fosilií listů z doby před a po katastrofě, vymírání bylo i na území Argentiny velmi drastické a náhlé – v rozporu s očekáváním nepřežil jediný druh hmyzu, který vytváří chodbičky v listech. To odpovídá situaci zjištěné již dříve například v Montaně, ale vědci se domnívali, že by přece jenom Jižní Amerika mohla být ušetřena alespoň nejhorších důsledků impaktu (což souvisí s úhlem a směrem dopadu asteroidu) a mohla by tak představovat jakési útočiště pro živočichy západní polokoule.

Ovšem opak je skutečností, ekosystémy Jižní Ameriky byly nejspíš úplně stejně nebo jen o málo méně zasaženy a zdevastovány. Přesto zřejmě hrála rozdílná vzdálenost od epicentra dopadu v případě Jižní Ameriky pozitivní roli. Zdá se totiž, že obnova biodiverzity do podoby, jakou měla před událostí K-Pg, zde trvala podstatně kratší dobu než v Severní Americe – konkrétně asi 4 miliony let oproti 9 milionům let v případě dnešní Montany.

Vykousaná plocha listové čepele, svědčící o návratu původní hmyzí biodiverzity po katastrofě K-Pg. Stáří 62,5 – 62,2 milionu let však ukazuje, že k úplné regeneraci ekosystémů na území současné Argentiny byly možná zapotřebí téměř čtyř milionů let.

Je tedy možné, že alespoň pro část druhové rozmanitosti listožravého hmyzu zde zůstala zachována jakási roztroušená a izolovaná útočiště, ve kterých mohly jejich populace nadále přežívat. Také studie mikroskopického planktonu a pylových zrn již dříve ukázala, že na jihoamerickém kontinentu si život s katastrofou na konci křídy poradil o poznání lépe než na severnějším kontinentu, na který směřovala mnohem větší vlna zkázy vzhledem k úhlu dopadu asteroidu Chicxulub.

Nový výzkum tedy přináší cenné informace, ale jak přesně vypadal svět v těch nejkritičtějších okamžicích této převratné události, stále nevíme. Více snad napoví i aktuálně probíhající zkoumání vrtných jader, získaných z místa impaktu letošní nákladnou expedicí. Jak trefně uvádí profesor geologie na Pensylvánské státní univerzitě Peter Wilf: „Náš moderní svět je přímým dědicem této katastrofy." Je potřeba, abychom se toho o ní dozvěděli co možná nejvíce.

Vladimír Socha, Dinosaurusblog

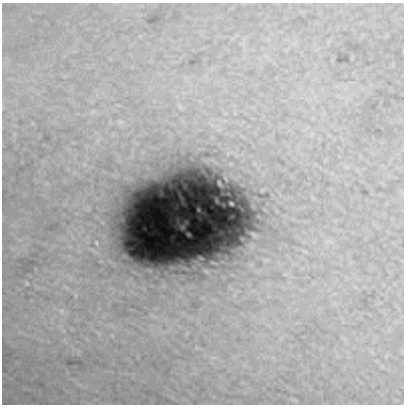
Zdraví

Odstránenie laserom je estetické a rýchle, no šíriacu sa rakovinu neodhalí.

Ak sa chcete zbaviť rizikových znamienok, je vhodný čas

Chladné mesiace sú ideálne na odstraňovanie rizikových a neželaných znamienok. Pokožka sa hojí jednoduchšie, keďže nie je vystavená slnku, morskej či chlórovanej vode a poteniu.

Je prirodzené, že znamienka na tele pribúdajú. Neznamená to však, že musí ísť o rakovinu - takzvaný melanóm. Svoje znamienka však musíme poznať a sledovať, ako sa menia. Lekára treba vyhľadať v prípade, že znamienko zmenilo svoje rozmery, ohraničenie alebo farbu. Rizikové môžu byť tie, ktoré sú neohraničené alebo majú nepravidelný tvar a štruktúru. Nemali by svrbieť či bolieť, bez príčiny krvácať alebo vylučovať nejakú tekutinu. Problematické sú aj ranky, ktoré sa nezahoja v priebehu troch týždňov.

Nebezpečné predsudky

„Ľudia sa pri zmene znamienka ešte často obávajú vyšetrenia odborníkom. Stále existuje predsudok, že ak sa znamienko vyreže, môže sa zmeniť na rakovinu," hovorí Tomáš Kampe, primár kliniky dermatovenerológie Univerzitnej nemocnice L. Pasteura v Košiciach.

Predstava, že sa pri rezaní okolité tkanivo „nakazí" rakovinovými bunkami, je mylná. Šíri sa na základe skúseností laikov, ktorým sa napriek chirurgickému zákroku objavia metastázy alebo sa ochorenie opäť objaví. V skutočnosti je príčinou to, že rakovina bola odhalená príliš neskoro a nádor sa stihol rozšíriť ešte pred odstránením znamienka.

„Výskyt melanómu zaznamenáva celosvetovo stúpajúci trend, každý rok sa počet novo diagnostikovaných melanómov zvýši o päť percent," vysvetľuje dermatologička Desana Borecká z Národného onkologického ústavu v Bratislave.

Neohrozia iba pokožku

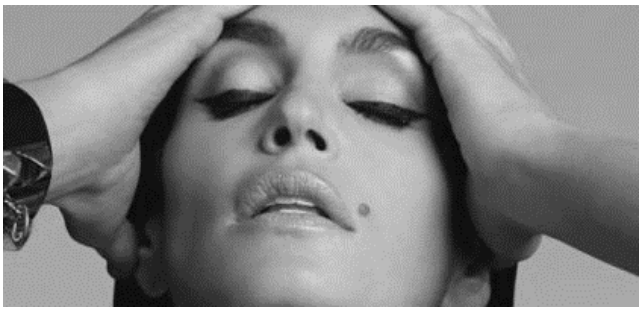
Predispozíciou na vznik melanómu, nádoru z pigmentotvorných buniek, býva nadmerné slnenie, svetlý typ pokožky, ale aj dedičnosť. Melanómy pritom predstavujú asi tri percentá všetkých nádorov a sú najčastejšou príčinou úmrtia spomedzi nádorov kože. Medzi najzhubnejšie nádory patrí preto, že dokáže pomerne rýchlo tvoriť metastázy.

„Ak hovoríme, že metastázuje rýchlo, hovoríme o mesiacoch. Tvrdenie o častých metastázach v mozgu je pravdivé, aj keď melanóm neušetrí nijaký orgán – ani lymfatické uzliny, pečeň, kosti či pľúca," konštatuje Vladimír Hegyi, odborník na problematiku materských znamienok z Detskej fakultnej nemocnice v Bratislave.

U žien sa zhubný melanóm najčastejšie vyskytuje na dolných končatinách, u mužov na chrbte. Môže však byť aj na tak netradičných miestach, ako je oblasť pod nechtom.

Ako prebieha vyšetrenie

Každý podozrivý útvar na pokožke by mal na odporúčanie všeobecného lekára skontrolovať dermatovenerológ. Klinická diagnostika skúseného odborníka býva mimoriadne presná, no definitívne ochorenie potvrdí alebo vylúči až biopsia.

Okrem podozrivého znamienka lekár prezrie aj zvyšnú pokožku. Bude sa pýtať na detaily nálezu, kedy sa znamienko objavilo, ako začalo rásť a meniť sa. Najčastejším vyšetrením pri diagnostike melanómu je dermatoskopické vyšetrenie. V máji na Európsky deň melanómu robí množstvo pracovísk vyšetrenia bezplatne.

Lekári zvyčajne využívajú prenosný ručný dermatoskop. Špeciálne osvetlenou lupou dokáže znamienko zobraziť až v dvadsaťnásobnej veľkosti. Na znamienku sa ním dajú pozorovať zmeny vo farbe, v štruktúre aj cievach. Ak lekár vyhotoví digitálny obraz, dokáže priebežne hodnotiť vývoj znamienka.

Ak má lekár podozrenie, že znamienko je rakovinového pôvodu, odporučí biopsiu a odobratú vzorku pošle na analýzu. Keď je reálne riziko melanómu, lekár zvyčajne bez váhania odstráni celý útvar aj s kúskom okolitého tkaniva a vzorku potom preverujú pod mikroskopom.

Lepšie rezať, než páliť

„Platí, že akýkoľvek pigmentový nález by sa mal vyberať chirurgicky, aby sa mohol odoslať na histológiu," zdôrazňuje Hegyi. Zo znamienka spáleného laserom histológ v laboratóriu nemôže „určiť typ nádoru a ani jeho biologické správanie, z ktorého sa odvodzuje liečebný postup.

Nezhubné podozrivé nálezy možno vybrať len pri lokálnom umŕtvení. Môže to urobiť buď priamo dermatovenerológ, alebo pacienta pošle na chirurgiu.

Zhubný melanóm sa vyberá počas operačného zákroku v miestnej alebo celkovej anestézii. Uspáva sa s ohľadom na veľkosť odstránenej plochy. Znamienko totiž treba vyrezať aj s bezpečnostným lemom aspoň dva centimetre. Zákrok nebýva dlhší než dve hodiny.

Ak sa melanóm potvrdí, treba zistiť aj jeho rozsah a to, či sú prítomné metastázy. Podľa potreby sa môže použiť ultrazvuk, počítačová tomografia alebo magnetická rezonancia, či krvné vyšetrenia.

Podľa rozsahu ochorenia môžu lekári pacientovi s melanómom odporučiť aj odber vzorky z lymfatických uzlín. Analýza dokáže odhaliť, či ich napadol nádor a či sa tak môže ďalej šíriť.

„Vo všeobecnosti platí, že všetky znamienka, ktoré vykazujú zmeny možného predrakovinového stavu, sú indikované na odstránenie zo zdravotného dôvodu," vysvetľuje hovorkyňa Všeobecnej zdravotnej poisťovne SR Petra Balážová.

Dermatológ na základe vyšetrenia odporučí najvhodnejší spôsob odstránenia znamienka, chirurgicky, laserom alebo elektrokoaguláciou.

Mýty a povery o znamienkach

Vraj:

•Staré znamienka rakovinu neprinesú. Aj znamienka, ktoré má človek už od narodenia, môžu byť rizikové. Odborníci dokonca odhadujú, že na základe už existujúcich znamienok vzniká asi 25 percent prípadov melanómov.

•Ak sa stráca, bledne alebo zmenšuje, vyrovnala sa s ním imunita. Ani tento typ zmien nie je dobrým signálom a je lepšie na ne upozorniť lekára.

•Strhnuté alebo poranené znamienko prináša rakovinu. Poškodenie znamienka nemusí mať vážne následky. Konzultácia liečenia s lekárom nie je na škodu, ak sa znamienko nehojí alebo nastanú komplikácie, navštívte ho určite.

•Nebezpečné sú iba vypuklé znamienka. Sledovať treba všetky typy znamienok. Nápadné vypuklé znamienka paradoxne bývajú menej rizikové než niektoré ploché znamienka.

•Chlpaté znamienka sú neškodné, keďže majú charakter bradavice. Neplatí to. Aj napriek tomu, znamienka z ktorých vyrastajú chlpy či vlasy, bývajú nezhubné, dokážu sa zvrhnúť na rakovinu.

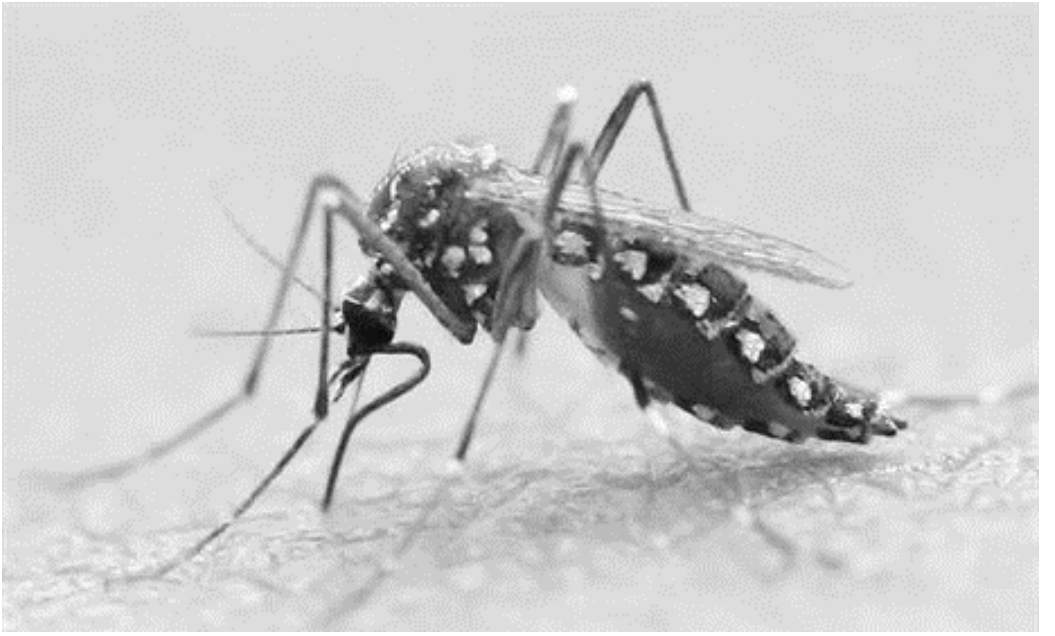
Zuzana Matkovská, SME

Virus Zika už není celosvětovou hrozbou, boj ale neskončil

Virus zika už nepředstavuje celosvětovou zdravotní hrozbu. Boj proti němu ale musí dál pokračovat. Oznámil to v pátek krizový výbor Světové zdravotnické organizace (WHO). Celosvětový stav nouze kvůli viru zika, který byl vyhlášen před devíti měsíci, tak pozbyl platnosti.

„Virus Zika zůstává velmi důležitým problémem v dlouhodobém horizontu, ale už neohrožuje veřejné zdraví v globálním rozměru," oznámil předseda krizového výboru David Heymann.

Zeptali jsme se: Jak dlouho přežije virus zika v zaschlé krvi?

Virus přenáší komár Aedes Aegypti. | foto: Reuters

Nákaza virem Zika má u dospělých mírný průběh, ale u lidského plodu může způsobit zpomalení vývoje mozku. Nejvíce případů onemocnění bylo zaznamenáno v Brazílii, celkově byly hlášeny defekty mikrocefalie u novorozeňat v 30 zemích světa. Virus se rozšířil do téměř celé Latinské Ameriky, ojedinělé případy se objevily i na jiných kontinentech včetně Evropy.

Vědci už proti viru zahájili letos na podzim boj: komáří samičky infikují parazitickou bakterií Wolbachia, která neublíží člověku, ale u tohoto hmyzu zamezí vylíhnutí vajíček. Hmatatelné výsledky této taktiky budou známé zhruba za rok.

ČTK

Poznámka red.: Před pár dny se objevila zpráva, že v Brazilii byl identifikován další nebezpečný virus Chikungunya. Nemoc stejného jména se šíří ještě rychleji než Zika. Máme se na co „těšit"…

Sport

České tenistky zvládly drama s Francií a slaví triumf ve Fed Cupu

Popáté jsou nejlepší!

České tenistky vyhrály potřetí za sebou a celkově už popáté Fed Cup a jako první tým po 21 letech získaly v soutěži hattrick. Nad Francií ve Štrasburku zvítězily 3:2 na zápasy, rozhodující bod získaly v závěrečné čtyřhře stejně jako před rokem Barbora Strýcová s Karolínou Plíškovou.

První okamžiky po finále Fed Cupu 2016: český tým se raduje z pátého triumfu v posledních šesti letech.

Strýcová s Plíškovou už loni za stavu 2:2 rozhodly v Praze finále proti Ruskám a teď situaci zvládly znovu. Letošní vítězky Roland Garros a nejlepší deblový pár sezony Kristinu Mladenovičovou s Caroline Garciaovou porazily dvakrát 7:5. Spolu s Plíškovou a Strýcovou slaví titul i Petra Kvitová a Lucie Hradecká.

„Nemám slov. Poslední balon byl jako déja vu, Karolína to takhle zakončila i minulý rok,“ řekla po zápase České televizi Strýcová a připustila, že nedělní program byl náročný. Srovnávat oba poslední tituly nechtěla.

„Titul jako titul, oba chutnají stejně. Akorát ten loňský byl doma a víc diváků, ale tady ti naši fanoušci byli skvělí,“ poděkovala gestem táboru českých příznivců.

Český fedcupový tým krátce po vítězství 3:2 nad Francií. |foto: ČTK/AP

Češky triumfovaly ve Fed Cupu popáté za šest let a celkově slaví jubilejní desátý titul. Petr Pála se stal s pěti vavříny nejúspěšnějším fedcupovým kapitánem, co na to říkáte? *„Super, ale on má dobrej kádr,“* glosovala Pálův rekord Strýcová.

„Bez holek by to nešlo,“ řekl Pála. *„Asi nám to dojde až později. Já jsem rád, jaký máme celý tým. Hlavní zásluha je ale na holkách. Tým je hodně široký, jedna může zastoupit druhou a v tom tkví ten výsledek. Všichni šlapou,“* dodal.

Třetím vavřínem za sebou současná generace napodobila úspěchy tehdejšího československého výběru vedeného Hanou Mandlíkovou a Helenou Sukovou z let 1983 až 1985. Naposledy vybojovaly hattrick Španělky před 21 lety.

Plíšková se Strýcovou zvládly po loňském finále i rozhodující čtyřhru letos v 1. kole v Rumunsku a dobře začaly i proti Francouzkám. Brejk ve třetí hře při servisu Mladenovičové ještě neudržely, ale dál měly při podání soupeřek více šancí. Znovu vzaly Mladenovičové podání na 6:5 a Strýcová pak sadu dopodávala.

ČTK

Ešte raz Vianoce

Ako správne pripraviť „vianočnú kávičku“?

Znalec kávy Jozef Augustín:
Čašník sa vás nemá čo vypytovať, či chcete aj mlieko, je v cene

Pijeme ju denne a to chutné čierne zlato sme si v povedomí zamenili za jediné slovo – kofeín. Oprávnene, veď nás vždy vzpruží. Či je to však naozaj všetko, čo od kávy očakávať, vie **Jozef Augustín (75) – na snímke.**

Pravidelne hodnotí adeptov na baristických súťažiach. Dvadsaťpäť rokov, o nej a iných pochutinách, kam káva patrí, prednášal na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie STU v Bratislave. Dnes je na dôchodku a ako hovorí, keď ma potrebujú, tak ma zavolajú. Medzitým sa tento emeritný docent venuje aj písaniu kníh o káve. Tú prvú napísal preto, lebo sa študenti nemali z čoho učiť a koncipoval ju širšie, aby si na svoje prišla aj širšia verejnosť. Všetko, čo hovorí, má vedecky potvrdené a na ten zvyšok odpovedá dôrazným úvodom – toto však nie je vedecky dokázané.

Po revolúcii sa aj o káve začali šíriť protichodné informácie, ktoré dospeli až do zásadnej otázky – piť či nepiť kávu?
Kto ju má rád, komu chutí a komu neškodí zo zdravotného hľadiska, tak určite piť. Kávovník a jeho zrná sú známe vyše tisíc rokov a z nich pripravená káva patrí medzi najobľúbenejšie nealkoholické nápoje. Žiaden prírodný produkt nevyžaduje také množstvo námahy, vedomostí a starostlivosti ako kávovník, kávovníkové zrno a samotná káva. Až 250 miliónov ľudí pestuje, technologicky spracúva, transportuje, skladuje a obchoduje so zrnami kávovníkov. Ročne vypestujú 7,8 až 8 miliónov ton a na svetových burzách sa ročne zobchoduje za viac ako 60 miliárd dolárov. Každý rok obyvatelia tejto planéty vypijú viac ako 400 miliárd šálok kávy, pričom jej denná konzumácia sa odhaduje na viac ako dve miliardy šálok. Kávovníky pestujú vo vyše 50 krajinách sveta a priemerná celosvetová úroda sa hýbe okolo 550 až 560 kg na hektár.

Z toho, čo ste povedali, vyplýva, že je to veľký biznis. Prečo potom niekto tvrdí, že je škodlivá?

V podstate existujú tri skupiny ľudí. Prvá kávu nepije zo zdravotných dôvodov, alebo si k nej nenašla cestu. Je ovplyvnená rôznymi nesprávnymi názormi a kávu berie ako diablov nápoj, ako zlozvyk. Druhá skupina nedá bez kávy ani ranu a potom tu máme fajnšmekrov. Niektorí ju spájajú s fajčením a nadmernou konzumáciou alkoholu, teda neresťami. Takýto pohľad na kávu nie je ničím novým, z historických prameňov vieme, že napríklad vládnuce kruhy považovali miesta prvých kaviarní za ohniská nebezpečných stretnutí slobodných ľudí. Tak sa našla zámienka a odniesla si to káva ako škodlivý nápoj. No a toto sa historicky opakuje v rôznych variáciách.

Čiže spoločenská objednávka. Lenže existuje aj jej opak – firemná objednávka, pozitívne informácie o káve. Podľa toho sú potláčané alebo vyzdvihované jej prednosti. Čo všetko teda káva, okrem kofeínu, obsahuje a ako vplýva na náš organizmus?
Začnem kofeínom, pretože z kávy najviac vyčnieva a hlavne preň ju ľudia pijú. Jeho účinky boli vedecky potvrdené v rokoch 1819 až 1820, keď ho nemecký vedec Friedlieb Ferdinand Runge prvýkrát izoloval z kávovníkového zrna a opísal jeho účinky na ľudský organizmus. Chemicky je to 1, 3, 7 – trimetylxantin a patrí do skupiny purínových alkaloidov spolu s teofylínom a teobromínom zastúpenými v menšom množstve. Má mierne horkastú chuť a prispieva k typickej chuti kávy. V podstate je to spoločensky tolerovaná droga, ktorá nemení charakter osobnosti a je to najrozšírenejší stimulant na svete.

Prečo sa potom predávajú tzv. energetické nápoje?
(Smeje sa): Deväťdesiat percent ich obsahu tvorí kofeín. Odpovedzte si sama.

Stačí mi čistá káva. A čo ten kofeín?
Kofeín je pomerne málo rozpustnou látkou vo vode, napriek tomu prechádza pomerne ľahko cez žalúdočnú, ako aj črevnú stenu a rýchlo sa vstrebáva z tráviaceho traktu do krvi a cirkuluje do ďalších orgánov tela. Telo opúšťa v priebehu 5 až 6 hodín u človeka s normálnym metabolizmom. Najdôležitejšou vlastnosťou kofeínu je schopnosť jeho molekuly preniknúť bunkovou bariérou do mozgových buniek centrálneho nervového systému a iniciovať tak psychický prejav. Treba však dodať, že táto jeho vlastnosť nie je vítaná pri ľahkom prieniku placentou do krvi, plodu a materského mlieka.

Tehotné ženy by mali kávu obmedziť alebo radšej vylúčiť. O káve sa vie, že je účinné diuretikum a vynikajúci antioxidant.
To je správne, no zďaleka nie všetko. Experimentálne práce a vedecké štúdie najmä z výskumných laboratórií v Brazílii, Japonsku a USA zistili množstvo pozitívnych účinkov kávy na ľudský organizmus.

Akých?
Káva svojimi látkami stimuluje hrubé črevo k častejšiemu vyprázdňovaniu tým, že povzbudzuje produkciu žalúdočných štiav a žlče, čiže pôsobí mierne laxatívne. Vďaka tomu sa znižuje náchylnosť na zhubné ochorenia. Antioxidant methylpyridin zase podporuje krvné enzýmy chrániace zažívacie ústrojenstvo.

Hovorí sa, že káva je dokonca schopná eliminovať vznik Alzheimerovej či Parkinsonovej choroby.

Káva v primeraných dávkach zvyšuje duševnú sviežosť, poznávacie schopnosti, bdelosť i výdrž človeka. Už viackrát bolo dokázané, že vďaka jej pitiu je možné znížiť riziko vzniku Alzheimerovej choroby a, ako hovoríte, aj Parkinsonovej. Existuje pomerne veľa odborných článkov potvrdzujúcich, že už jedna šálka denne dokáže prevenčne znížiť riziko jej vzniku o polovicu.
Friedlieb Ferdinand Runge prvýkrát izoloval kofeín z kávy a opísal jeho účinky na ľudský organizmus.

Už sme vymenovali všetky jej liečivé účinky?
Ani zďaleka. Káva pomáha znižovať hroziace nebezpečenstvo obličkových a žlčových kameňov; štúdie nórskych a amerických vedcov potvrdili domnienku, že pri pití troch šálok kávy denne klesá riziko vzniku cirhózy a rakoviny pečene. Vedecký tím Anconskej univerzity vyskúmal, že káva pôsobí proti zubnému kazu, lebo obsahuje látky brániace šíreniu baktérií napádajúcich zubnú sklovinu.

Vážne? Tak to tá slečna z reklamy letiaca do Moskvy, ktorá odmieta mať v ústach chuť kávy a dá si radšej žuvačku, je trochu mimo. Pokračujte, prosím.
Káva je účinná aj pri depresiách a z nich prameniacich samovrážd.

Čím?
Kofeín pomáha koncentrácii dopamínu v mozgu, blokuje mozgové receptory a tým pôsobí ako liek proti tejto nepríjemnej chorobe.

Potešíme aj ľudí s inými diagnózami?
Cukrovkárov s diabetom 2. typu. Kofeín, polyfenolové oxidanty a ligandy v káve za prítomnosti horčíka tento typ cukrovky znižujú. Podľa najnovších štúdií rozhodujúce je správne pripravená šálka kávy.

Veľa ľudí však pije klasického „turka“. Čo znamená v tomto prípade správne pripravená šálka kávy?
Zaliať ju, nechať maximálne dve - tri minúty lúhovať a precediť.

Prečo tak krátko a prísne?
Presná definícia prípravy kávy, a tu je dôležité každé jedno slovo, znie: „Káva je potravinárska pochutina, ktorá sa pripravuje horúcou vodnou extrakciou pomletého praženého kávovníkového zrna“.

Dobre, ale prečo ju musím precediť? Aby nedráždila žalúdok?
Napríklad. Ale hlavne preto, že v tejto usadenine sa nachádzajú aj škodlivé, nielen prospešné látky. Volajú sa kahveol a kahvestol a sú považované za pomáhačov tvorby cholesterolu. Sú to vlastne lipidy alebo, ak chcete, tuky. O nich sa až tak veľa nehovorí, ale vzhľadom na to, že sú v káve zastúpené v mikromnožstvách, netreba sa ich až tak obávať. Vráťme sa však tam, kde ste ma prerušili. Správne pripravená šálka z kvalitního kávovníkového zrna je dôležitým zdrojom antioxidantov. Prekonáva dokonca také známe komodity, akými sú víno, čaj, čokoláda či rôzne druhy ovocia a zeleniny. Vedecké poznatky naznačujú, že niektoré zložky prítomné v káve sú schopné navodiť celkové karcinogén-detoxikačné pôsobenie enzýmov, čo je dôležitý poznatok v rámci

prevencie proti zhubným ochoreniam. Napríklad kyselina chlorogénová, niacín (vitamín B3), kyselina kávová a iné zložky kávy pôsobia účinne proti voľným radikálom.

Človek vypije kávu. Čo sa potom deje v jeho tele?
Vypijete ju a kofeín v nej začne pôsobiť dvoma smermi: vazodilatačne, od pľúc nadol a vazokonstrikčne, v centrálnej nervovej sústave (CNS). V preklade to znamená, že rozširuje cievy dýchacieho ústrojenstva, čo je výborné napríklad pre astmatikov. V CNS cievy sťahuje. Vypudia viac krvi a vy sa dostanete do stavu aktivity.

Nie je toto opačné pôsobenie, tlaky, nebezpečné?
Nie, to nie sú tlaky, to je len iné pôsobenie na cievny systém. Kofeín jednoznačne predchádza vzniku astmatických záchvatov, pretože kyseliny obsiahnuté v káve pôsobia na imunitný systém a znižujú hladinu histamínu, ktorý je inak u alergikov produkovaný vo zvýšenej miere. Kofeín a teofylín uvoľňujú hladké prieduškové svalstvo, našou vôľou neovládateľné, a pomáhajú tak ľahšiemu dýchaniu. Oba purínové alkaloidy sú súčasťou viacerých antihistaminických preparátov, no neodporúča sa kombinovať vypäté stresové stavy s pitím kávy, lebo kofeín v tejto situácii intenzívnejšie zvyšuje uvoľňovanie hormónov adrenokortikotropného kortizónu do krvi a napätie sa zvyšuje.

Keď pôsobí káva oboma smermi inak, je vhodné pri jej pití fajčiť? Veď nikotín tlak znižuje a káva zvyšuje?
Práve preto je vhodnejšie piť kávu bez cigarety.

Lenže keď káva tlak zvyšuje, ako pôsobí celkovo na krvný tlak? Istý čas sa hovorilo, že to nie je dobré na srdce.
Káva zvyšuje tlak len zanedbateľne, krátkodobo, potom sa krvný tlak vráti do normálu, takže v žiadnom prípade nezvyšuje riziko kardiovaskulárnych chorôb. Okrem toho je zdrojom dôležitých minerálnych látok (K, P, Ca a Mg) a stopových prvkov.

Všetci vieme, že po káve chodíme častejšie na malú potrebu. Nedehydrujeme sa zbytočne?
Dehydratačný účinok kofeínu vedecky potvrdený nie je, ide skôr o individuálnu reakciu jedinca. Diureticky v káve pôsobia kofeín a teofylín.

Preto sa k nej pri servírovaní podáva voda?
Kaviarenské servírovanie si ju priam vyžaduje. Keď je baristická súťaž, kde bývam členom v hodnotiacej komisii a tiež garantom Academy of Coffee, certifikovaného akreditovaného pracoviska MŠ SR, ak zabudne súťažiaci dať napríklad pohár vody, stráca hodnotiace body podľa vypracovaných stanov a pravidiel CBA, SBA a Academy of Coffee. Tá voda má niekoľko významov. Aby ste dokázali objektívne vychutnať kávu, predtým, ako sa z nej napijete, si požitím vody očistíte chuťové bunky. Druhý aspekt je osobnosť, nie každý má rád plnú chuť kávy, je pre neho prisilná, tak sa mu žiada zriediť si ju. Vodou, mliekom, smotanou. A do tretice, tým, že káva na niektorých jedincov pôsobí diureticky, je dobré dať si po nej pohár vody a tekutiny doplniť.

Spomínali ste baristické súťaže, ktoré sa logicky prenášajú do praxe. Existuje predpis, ako sa má káva servírovať?

Samozrejme. Na striebornom, čo je trochu drahé, alebo antikorovom oválnom podnose vám majú v kaviarni priniesť dva kusy servítky, šálku s kávou, podšálkou, lyžičkou, vodou, cukrom a mliekom. Čašník sa vás nemá čo vypytovať, či ju chcete s mliekom, alebo bez, má vám ho jednoducho doniesť. To mlieko je v cene a celé sa to volá kultúra pitia kávy.

Dve servítky ste spomínali?
Áno, jedna patrí medzi podšálku a šálku, aby sa nešmýkala a druhá je určená na svoj klasický účel. Kvalitná káva vonia po orechoch, vanilke či čokoláde, no to rozoznajú len odborníci a fajnšmekri.

Dnes sa niekde ku káve automaticky servíruje aj malý koláčik. Ten do normy nepatrí?
Nie, koláčik je dobrá vôľa majiteľa. Je to bonus pre konzumenta.

Mimochodom, ako sú na tom naši baristi? Darí sa im?
Vynikajúco. My aj Česko sme malé krajiny, ale toľko majstrov a vicemajstrov sveta, čo my máme... závidí nám Brazília aj Kolumbia, Taliani sú z nás zúfalí. Áno, máme veľa svetových baristov.

Tak to som milo prekvapená, veď od kávovníkových plantáží sme dosť ďaleko...
(Smeje sa): ...zakaždým sa musím smiať, ak vidím v ponuke reštaurácie plantážnickú kávu. Taká neexistuje. Existujú len plantáže, kde sa káva pestuje.

Keď hovoríme o kaviarňach a baristoch, tam sú veci jasne dané a stroje presne nastavené. O tzv. tureckej sme už hovorili, ale čo ten zvyšok? Môžem ešte za kávu považovať granule či prášky s rôznymi príchuťami?
Kofeín je v oboch a oň hlavne ide, ale inak... Rozhodne od nich nemôžete očakávať nejaké prírodné aromatické „úžasnosti“. Teraz budem hnusný, ale ako môže v obchode stáť mletá „kvalitná káva“ pár centov? Pretože nám ju sem dovezú z krajiny dodávateľa so šupkami, vetvičkami a všeličím možným. Viem, že príprava kávy z mletého kávovníkového zrna je rýchla a praktická, ale čo v nej, preboha, všetko je? Ak môžem poradiť, kúpte si radšej zrnkovú. Pri nej máte istotu, že zrnká z kávovníka technologicky spracovali studenou alebo mokrou cestou, opražili ich a vy si z nich uvaríte kvalitný nápoj.

Na čo sa vlastne káva praží? Čo sa s ňou vtedy deje?
To je nadlho, ale skúsim to zostručniť. Pri pražení prebieha tzv. Maillardova a ďalšie chemické reakcie. Ešte nie sú dodnes do detailov objasnené, podstata je však známa. Pri zvýšených teplotách praženia sa z kávovníkového zrna uvoľňujú aromatické látky. Vonné oleje vyjdú na povrch, dochádza k reakcii bielkovinovej časti na sacharidickú a súčasne sa pri nej veľa látok odbúrava. Pri teplotách okolo 240 °C sa však veľa nových látok syntetizuje, a práve tie dávajú finálnemu výrobku arómu. Vonia napríklad po orechoch, čokoláde, vanilke, ale to rozoznajú len ozajstní fajnšmekri kávy. Boli pokusy novátorov kávovníkové zrná nepražiť, vraj ich stačí vyextrahovať za studena, ale vyrobili vlastne čaj.

Pri pražení nevznikajú karcinogénne látky?
Ale iste, známy polyakrylamid, no ten vzniká aj doma pri pečení chleba v kôrke alebo koláčov, či v pečenom mäse, teda v minimálnom množstve v rámci potravinárskych noriem.

Dnes je hitom zelená káva, z ktorej sa vraj brutálne chudne. Vyskúšala som, chutila ako pomyje a schudla som nič. Zelená je preto, že sa oberá skôr?
Nie, to sú klasické zelené (surové) kávovníkové zrná tesne pred pražením. Akurát sa nepražia. Pomelú ich, vy si ich zalejete vodou a pijete. Iste, tie antioxidanty v nej sú, ale v akých množstvách? Minimálnych.

Veď oni aj hovoria, že čím viac vypijete, tým viac schudnete...
Nepoznám nikoho, kto by z tejto kávy schudol, je to nezmysel.

Takže ďalší biznis ako kávu predať v rôznych podobách. Trochu sme odbočili, vráťme sa k tým granulovaným a práškovým druhom.
No, tak tomuto som sa chcel vyhnúť...

... čo sa vám takmer podarilo.
Osobne nie som zástancom týchto druhov kávy. Vyrábajú sa totiž tak, že sa káva v istej fáze výroby odstaví a urobia sa z nej granule alebo prášok. Na začiatku je silný, ale skutočne silný kávový extrakt z praženého zrna. Ten sa odparí na rotačných vysokovýkonných odparkách do hustej hmoty. Tá putuje v istom pomere do kotla, kde sa zohreje na žiadanú teplotu a z toho kotla sa pokračuje dvoma spôsobmi.

Silný extrakt, zatiaľ to vyzerá na poctivú kávu. V čom je problém?
V drahej výrobe a následne vo vysokej cene, lebo tú výrobu musí spotrebiteľ zaplatiť. A ešte v niečom podstatnejšom. Tá zmes sa potom buď vystrekuje do sušiacich bubnov, kde sa dostáva do práškového stavu a buď sa z nej následne urobia granule, alebo sa znova rozpustí a urobí prášková instantná káva. Druhý spôsob je ten, že roztok vymrazíte, čím sa z neho stane prášok. Nepriateľom týchto káv som preto, lebo vo fáze, keď sa dostanú do obchodu, už v nich okrem kofeínu nič prírodného nie je. Väčšina liečivých látok, ktoré sme spomínali v úvode, sa jednoducho vyparí, zmizne. A aby to malo nejakú chuť a vôňu, dodávajú ich tam chemicky.

Čiže oni ju najprv drahou výrobou o všetko okrem kofeínu pripravia, a potom to chemicky doložia? To je čo za nezmysel?
Rozhodne to nie je druh kávy, ktorým by ste si mali uctiť návštevu. Je však pre rýchlu prípravu.
.. a takto po tom, čo prejdú ich tráviacim traktom.

V kontexte s kaviarňami je v takom Chorvátsku alebo Taliansku bežné vídať domácich ako sedia na terase, čítajú noviny a pijú, ja to volám náprstok kávy. Aj desaťkrát denne. Kto teda nevie piť kávu? Oni alebo my s našimi povestnými „šerbľami“?
Oni pijú tzv. ristretto, čo je 18 až 20 mililitrov kávy v šálke. Väčšia káva je už espresso. Rozdiel je v tom, že v kávovaroch tečie najprv menej kofeínu, čo pijú oni, a preto ich vypijú aj 10-20 denne. V espresse je ho viac, a to zvykneme piť my a niektorí silní jedinci.

Za veľkú delikatesu sa považuje cibetková káva, teda extrakt z hovienok cibetky, ktoré sa živia kávovými zrnami. Zvláštny úkaz pre mňa.
Aj pre mňa. Cibetka je zvieratko podobné našej kune. Má vraj také vlastnosti zažívacieho ústrojenstva, v ktorom kávovníkové bobule prechádzajú enzymatickými reakciami a opracujú bobule

až na kávovníkové zrnká. Tie domorodci zberajú a z nich sa pripravuje tá zvláštna a veľmi vo svete cenená káva. Známe sú však aj kávovníkové zrná z trusu slona a opíc. Ale to nie je moja parketa, takáto káva ma neoslovila, zvlášť vysokou cenou.

A mňa zase východzou pozíciou výroby :).

Felícia Boronkayová, život.sk
Foto: Miro Miklas

Z činnosti spolků

Literární večer s českým prozaikem Markem Šindelkou

Proběhl v rámci i v prostorách Slávistického semináře Curyšské univerzity v pondělí 21.11.
Na uskutečnění tohoto podzimního překvapení se podílely velkou měrou Beseda Svatopluk Čech a Český klub. Večerem nás, tím myslím hlavně nás laiky) velmi obratně prováděl Dr. Tomáš Glanc, lektor češtiny na UZH.
(http://www.slav.uzh.ch/de/institut/mitarbeitende/litwiss/glanc.html)

Mladistvý literát nás přivítal úsměvem a dal se hned do zodpovídání témat a otázek lektorem mu nastíněných a položených. Sám o své osobě hovořil nesměle a jen stínovitě. Zato o svých dílech se rozpovídal. Uměl nám svůj vývoj „zrání“ co nejpodrobněji vysvětlit. Dotkl-li se však nějaké své intimnosti, zapýřil se jako cudná děva.

Na snímku zleva organizátorky Alena Pajasová (Český klub) a Jarmila Jarolímková (Beseda Svatopluk Čech) s autorem Markem Šindelkou. Foto: Antonín Vlček

Zde přehled vydaných a několik jím probraných děl: poezie „Strychnin“, povídky „Zůstaňte s námi“ a romány „Chyba“, „Mapa Anny“ a nejnovější „Únava materiálu“. Už v povídkách zbavoval své hrdiny/ky nánosu civilizace, aby nám je předvedl až v nahotě jejich archetypů…

Ač, jak sám podotkl, nefandí veřejnému „předvádění“, chápe, že přímý kontakt s čtenáři je jedno s těch nejdůležitějších měřítek – zrcadel – pro jeho práci. Zkrátka a dobře, člověk dostal chuť si některou jeho práci vzít domů a přečíst. Škoda, že nikdo nepřišel na nápad, vzít s sebou několik knih k prodeji.

Chci tímto za všechny přítomné poděkovat jak oběma aktérům, tak i organizátorkám, paní Janě Jarolímkové z Besedy a paní Aleně Pajasové z Českého klubu (odkazy na oba spolky najdete na *svaz-spolku.ch*), za pěkný a osvěžující zážitek české kultury. Panu lektorovi bych chtěl připomenout, že hraní si s propiskou a prsty na ústech, ovlivnilo výslovnost i srozumitelnost jeho projevu. Budeme se těšit na příští zajímavé a poučné večery.

Antonín Vlček, Sokol Winterthur

Naše sportovní neděle

Ačkoli žijeme ve Švýcarsku už třetím rokem, ještě donedávna jsme o místním sokolském sdružení neměli ani potuchu, a to byla velká škoda! Tento rok v září však pod záštitou župy Švýcarské vzniklo nové cvičení pro rodiče s dětmi v Curychu, do kterého jsme se hned velmi rádi s naším synem přihlásili. Velice mile nás překvapilo, jak český Sokol ve Švýcarsku funguje a kolik skvělých akcí a cvičení pořádá. Jednou z nich jsou bezpochyb i cvičební neděle, při kterých se pravidelně scházejí všechny týmy sokolů z různých koutů Švýcarska.

Tato cvičební neděle je nejen pro dospělé a starší děti, ale i pro ty nejmenší, pro které byl připravený skvělý program. I přesto, že jsme dorazili na cvičení s bezmála hodinovým zpožděním, dopolední cvičení jsme si stihli ještě skvěle užít. Od překážkové dráhy, přes skluzavky, houpání v kruzích, míčové hry, po trampolíny a kladiny - náš dvouletý syn byl ze všeho naprosto nadšený!

Po dopoledním cvičení následoval společný oběd, kde nechyběl pravý český bramborový salát, skvělé pití ani domácí dezerty. Odpolední program byl potom zaměřený na zpěv, tanec a hlavně společné hry, při kterých děti cvičili spolupráci ve skupinkách a pohybové dovednosti.

My osobně jsme si tuto akci perfektně užili, byl to pro nás opět nový zážitek, seznámili jsme se spoustou skvělých lidí a všem rodinám s dětmi cvičební neděle vřele doporučujeme!

Monika Skálová, Adliswil
Foto R. Čarnecký

Pobavme se

Hádanka "Kde domov můj?"

Moji rodiče se narodili v roce 1913 v císařsko-královském Rakousku-Uhersku.
Já jsem se narodil v roce 1937 v Československu.
Můj bratr Jan se narodil v roce 1940 v Protektorátu Čechy a Morava.
Jeho syn Lukáš se narodil v roce 1968 v Československé socialistické republice.
Jeho syn Vavřinec se narodil v roce 2012 v České republice.
Všichni jmenovaní pocházejí z Prahy.

Kde se narodí dítě Vavřince, pocházející též z Prahy?

(Poslal nám pán Jiří Hraběta)

Zasmějme se

Proč máš spálený ucho?" „Žehlil jsem si košili a zvonil telefon."
„A proč máš spálený i druhý ucho?" „Volal jsem pohotovost."

***

„Máš obráceně čepici."
„To nevadí, já půjdu za chvíli zpátky."

***

„Sedí se ti tam dobře, miláčku?" „Ano!" „A pohodlně?" „Ano!"
„Netáhne na tebe?" „Ne." „Tak si pojď sednout sem a já si sednu na tvoje místo!"

***

Turista hledí na Prahu z výšky petřínské rozhledny. Přistoupili k němu dva muži a jeden z nich pravil: „Chceš se naučit kouzelné slovo, po kterém můžeš čtvrt hodiny létat?"
Turista nevěří.
„Tak podívej. Řeknu slovo tresa-fresa a letím."
A opravdu, muž, který vyslovil kouzelné slovo, se vznášel prostorem. Když stejný kousek předvedl i jeho kamarád, nechal si říct i turista, vyslovil kouzelné slovo, vyskočil a letěl. Ovšem nikoliv prostorem, ale volným pádem k zemi. Dole se rozplácl jak dlouhý, tak široký a okamžitě zemřel. Oba muži, kteří ho přemluvili k létání, k němu sletěli a jeden z nich řekl: „Kamaráde, na to, že jsme andělé, jsme opravdu pěkný bestie."

***

Ptá se žurnalista dědečka:
„Co říkáte, dědo, minisukním?"
„Náramně drahá móda! Už jsem si musel dvakrát koupit nové brýle."

***

Jak mezi politiky najdete tři naprosté blbce?
Namátkou!

***

Do řeznictví vběhne pes, ukradne několik buřtů a uteče. Rozčilený řezník však psa pozná. Je to pes jednoho ze stálých zákazníků - místního právníka. Odpoledne zajde řezník k právníkovi a zeptá se jej:
"Když mi vběhne do řeznictví pes a ukradne svazek špekáčků, mám nárok na finanční náhradu od majitele psa?"
"Ano, samozřejmě," odpoví právník.
"V tom případě mi dlužíte 120 korun," říká řezník, "to totiž byl váš pes." Právník si povzdechne, vytáhne šekovou knížku a napíše šek na 120 korun. Když je řezník na odchodu, právník jej zadrží: "Ještě moment! Tady máte účet na 500 korun za konzultaci!"

***

Přijde pán k veterináři a povídá:
"Víte můj pes je jako já vášnivý fanoušek Sparty. A když Sparta prohraje, tak je mu strašně zle, zvrací, nic nežere..." Veterinář: "A co dělá, když Sparta vyhraje?" Pán: "Já nevím, já ho mám teprve půl roku."

***

Koukám, sousede, že jste si koupil nové auto, copak se stalo s tím starým?"
„Ale, zaseklo se mi centrální zamykání dveří."
„Tak proč to nespravíte? Kvůli tomu si přece nemusíte kupovat nový vůz."
„To víte, že bych to spravil, ale tchyně zůstala sedět uvnitř."

***

Jdou dva chlapi po silnici a najednou okolo projede bezhlavej motorkář. Chlapům se to zdálo divný, ale za chvilku tam projede další a jeden povídá tomu druhýmu:
"Radši si dej tu kosu na druhý rameno."

***

Oznamy

Zpravodaj na webu

… najdete na stránkách Českého velvyslanectví Bern.
Vždy 4-6 týdnů po tom, co ho dostanou předplatitelé, se Zpravodaj objeví na
http://www.mzv.cz/bern/cz/vzajemne_vztahy_a_informace/cesi_zijici_ve_svycarsku/index.html
(tento odkaz / link najdete také na www.svaz-spolku.ch)

Pro koho?

Neznáte Zpravodaj? - zde si ho můžete prolistovat
Předplatitelé - hledáte něco ze staršího čísla Zpravodaje a to už je dávno uloženo někde ve sklepě nebo dokonce odvezeno se starým papírem? - najdete to zde

Na webu je publikována redakční část, bez inzerce a bez oznámení, které se netýkají činnosti spolků SSČS.

Hledá se…

Pan Josef Fiala z ČR hledá své sestry – **Věru Giergeli** a **Dagmar Novoselec**. V minulosti měl zprávy, že Věra by měla bydlet někde v oblasti Lausanne a Dagmar v Zürichu. Neslyšel o nich nic téměř 50 let. K rozdělení rodiny došlo za komunistické totality a kontakt nebyl povolen. Panu Fialovi se snaží pomoci paní **Gütterová** ze Střediska křesťanské pomoci Plzeň. Obě jmenované, nebo ty, kdo je znají, prosí, aby jí napsali na e-mail: **gutterova@skp-plzen.cz**

Inzerce

TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL BADEN

Vás srdečně zve na

41. Česko-Slovenský ples

který se koná v sobotu 21. ledna 2017
ve velkém kongresovém sále „TÄGERHARD“ ve WETTINGENu.

Otevření sálu v 19:30 hod.

Vstupné: CHF 50.-, mladí do 25 let a stále-mladí v důchodovém věku CHF 40.-

K tanci hraje NOSTALGIE SWINGERS Big Band
Úbor večerní, společenský

Předprodej vstupenek: Jaroslava Krump **056 442 40 93**

Postkonto: SOKOL Baden, 60-125441-6
Informace: jarka.krump@hispeed.ch, vm.guenter@hispeed.ch
www.sokol.ch

Přihláška k odběru Zpravodaje od .....

A: 1) Objednávám Zpravodaj: 2) Zaplatím Zpravodaj:

(*Nehodící se, škrtněte*)

Paní/Pan: Jméno a příjmení .....

Ulice/číslo ……

PSČ/město/stát ……

Telefon …… *Podpis* ……

B: Posílejte Zpravodaj jako můj dar:

Paní/Panu: Jméno/příjmení:……

Ulice/číslo ……

PSČ/město (obec)/stát: ……

Složenku na zaplacení zašlete na adresu A

JAK UHRADIT PŘEDPLATNÉ ZA ZPRAVODAJ A INZERÁTY?

Konto ve Švýcarsku: PostKonto:
Verband SSCS, Zpravodaj - Presseorgan, 6006 Luzern
Kontonummer: 80-70357-1
IBAN: CH89 0900 0000 8007 0357 1

Konto pro platby z České republiky: Poštovní spořitelna:
Název účtu: Jaroslav Havelka
Číslo účtu: 218 798 369 / 0300
IBAN: CZ68 0300 0000 0002 1879 8369, BIC / CEKOCZPP

Impressum

POZOR! V důsledku změn ve složení redakce k 1.1.2017 budou zde od lednového čísla nové údaje. Prosíme čtenáře, aby se řídili už jenom jimi.

Redakce - vedoucí redaktor: JUDr. Andrej Hrico, Püntenstrasse 2 CH-8184 Bachenbülach, Tel.: +41(0)43 539 90 14, nebo +41(0)78 776 68 70, e-mail: andrej.hrico@hotmail.com

Tým spolupracovníků: Helena Springinsfeld, Jan Edward Hýsek, Václav Günter, Tomáš Hrico

Čeští korektoři: Helena Springinsfeld, Tel.: +41(0)79 413 55 89, Fax:+41(0)44 833 59 04, e-mail(svaz spolků): info@svaz-spolku.ch ; Jan Edward Hýsek, e-mail: jan.hysek@yahoo.com

Administrace (předplatné, změny adres, nové přihlášky na odběr, odhlášky, informace): Zpravodaj, Jarmila Schifferle, Parkstrasse 2, CH-5313 Klingnau, Tel: +41(0)56 245 11 48, e-mail: zpravodaj-admin@svaz-spolku.ch

Inzerce: JUDr. Andrej Hrico, Püntenstrasse 2, CH-8184 Bachenbülach, Tel./fax: +41(0)43 539 90 14, nebo +41(0)78 776 68 70, e-mail: andrej.hrico@hotmail.com

Roční předplatné: ve Švýcarsku SFr 55.- , v Evropě (mimo Švýcarska) SFr 60.- nebo ekvivalent v domácí měně, v zámoří (letecky) SFr 65.-, nebo ekvivalent v domácí měně.

Vydává: Svaz spolků Čechů a Slováků ve Švýcarsku -Verband der Vereine der Tschechen und Slowaken in der Schweiz. Webová stránka: http://www.svaz-spolku.ch

Tisk: Gastropress

Uzávěrka - redakční část a inzerce: vždy 5 dnů před ukončením měsíce.

Podepsané články nemusí vyjadřovat názor redakce. Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Výmena stráží v Zpravodaji

Odchádzajúci ved. redaktor Andrej Hrico

Milí priatelia,

dnešným vianočným číslom završuje Zpravodaj okrúhle sté vydanie pod mojim skromným vedením.

Predstavil som sa Vám vianočným číslom 2007 a lúčim sa s Vami dnes, presne po deviatich rokoch. Dosť na to, aby som začal pociťovať únavu z permanentného stresu, navyše sa hlási už aj vek a s ním súvisiace zdravotné neduhy. Viem, že nie všetci ste boli s obsahom či úrovňou Zpravodaja pod mojou kuratelou spokojní. Verte, nebol som ani ja, ale vždy som sa snažil, v rámci možností, ktoré boli k dispozícii, robiť svoju prácu tak, aby som Vás obsahom čo najviac zaujal, potešil, zabavil aj informoval. Teší ma, že na spočítanie kritických ohlasov, ktoré mi boli adresované, by stačili prsty jednej ruky, zatiaľ čo ohlasov pozitívnych bolo mnohonásobne viac. Za jedny i druhé som úprimne vďačný.

Zostáva mi z celého srdca poďakovať predovšetkým aktívnym, viac, či menej pravidelným prispievateľom a čitateľom, ktorí boli so mnou v častom mailovom či telefonickom kontakte. Za všetkých spomeniem Miloša Dokulila, Georga Dobrovolného, spisovateľov Otu Ulča, Ľudka Fryborta, krajanov Štěpána Húska, Miloša Kelemena, všestranného umelca Milana Cimburka, básnikov Vladimíra Vlasatého, Janu Jarolímkovú či nevidomého Vladimíra Konečného, ktorý nás, žiaľ, tento rok opustil, dlhoročného „dvorného" fotografa Zpravodaja Jaroslava Sameka a mnohých ďalších.

Moje osobitné poďakovanie patrí najbližším spolupracovníkom – členom redakčnej a správnej rady Zpravodaja – administrátorke Jarke Schifferle, Václavovi Günterovi, Majke Cron, Helenke Springinsfeld a Janovi E. Hýsekovi, z ktorých dvaja posledne menovaní sú zároveň korektormi českých príspevkov. Tu musím zdôrazniť obrovskú zásluhu pani Springinsfeld na jej výraznom podiele na každom čísle Zpravodaja. Ako osoba „z kuchyne" Zväzu spolkov je v Zpravodaji zárukou nielen gramatickej, štylistickej, ale aj faktografickej presnosti každého príspevku.

Nová ved. redaktorka Adéla Benešová

Nesmiem zabudnúť poďakovať sa pracovníkom Rotaprintu (predtým Compugraph) v Košiciach, ktorí mali so mnou nesmiernu trpezlivosť a celých deväť rokov vo vysokej kvalite realizovali prípravu pre tlač obálky Zpravodaja. Vďaka, dievčatá a chlapci!

Rovnako úprimne ďakujem pracovníkom tlačiarne Gastropress v ČR, realizujúcim tlač Zpravodaja a najmä ústretovým a spoľahlivým dámam, pani Martine Buryškovej a Ivane Kovaříkovej.

Počnúc januárovým číslom 2017 nastupuje do funkcie vedúcej redaktorky mladá krv – šarmantná pani Adéla Benešová. Keď bol pred pár mesiacmi Zpravodaj z finančných dôvodov na pokraji zániku, prihlásila sa, že by si na funkciu vedúcej redaktorky trúfla, ba čo viac, bez nároku na honorár (verím, že po zlepšení ekonomickej situácie časopisu sa to zmení). Prvé konzultácie s ňou ukázali, že bude zdatnou a šikovnou pokračovateľkou, že pod jej vedením sa úroveň Zpravodaja zodvihne a zmenu pocítime všetci pozitívne.

Držme jej palce!

S úctou a pozdravom Vám všetkým

Andrej Hrico

doterajší ved. redaktor Zpravodaja